

Přílohy

Obrázkové přílohy

příloha č.1: Kapitola Pedagogika A. S. Neilla . Tato příloha souvisí s pojetím průvodce.

John Holt ve své knize **Učte se sami – dovolte dětem, aby se učily samy** úžasně popisuje kvality průvodce – učitele dětí:

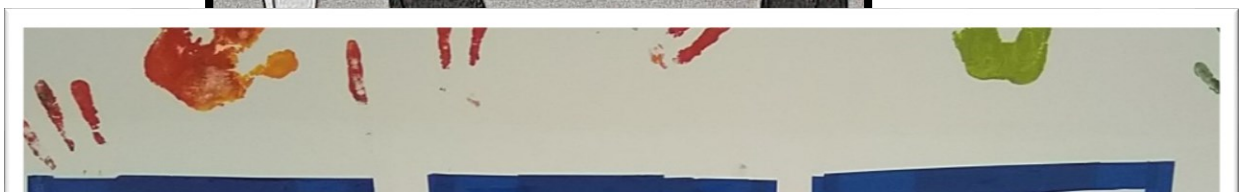
...především je potřeba **mít děti rád**, mít potěšení z jejich společnosti, z jejich tělesné přítomnosti, z jejich energie, potřestěnosti i nadšení. Těšit se z jejich slovního projevu a jejich otázek, stejně jako ze svých pokusů nalézat odpovědi. Děti je potřeba **vnímat jako přátele**, a to velice blízké přátele. **Věřit jim jako lidem, respektovat jejich křehkou důstojnost, být k nim zdvořilý a brát je vážně.** Cítit ve vlastním srdci něco z jejich dětského úžasu, zvědavosti a okouzlení okolním světem.....

příloha č.2:

Kapitola Svobodná škola a demokracie: „Rodiče často svým autoritativním rozhodováním dětem tzv.přistřihávají křídla. Nedopřejí jim dostatečný prostor na jejich skutečné potřeby a kreativitu.

Příloh č.3: Hodn

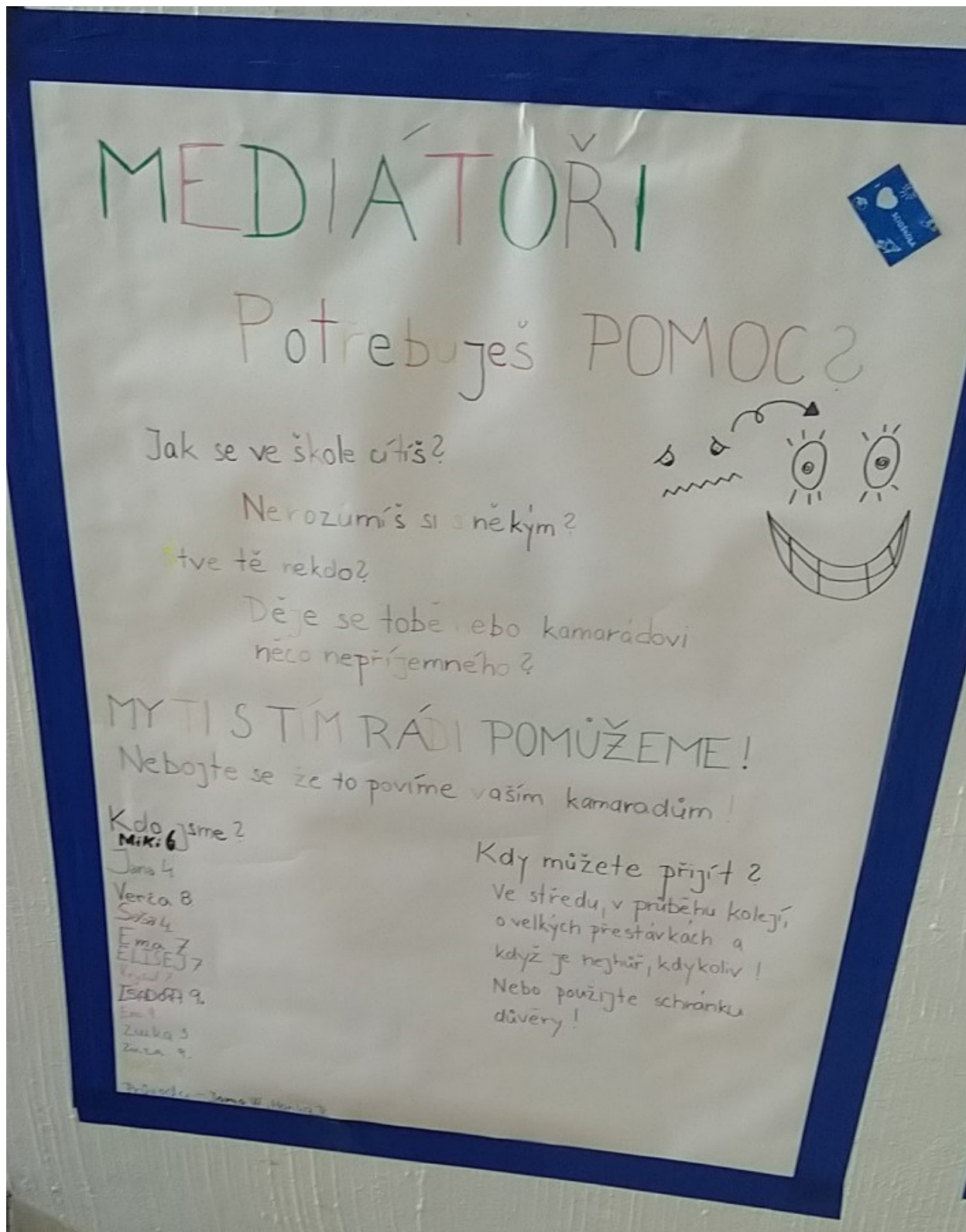

Příloha č.4: Přehled klíčových kompetencí ScioŠkoly

KLÍČOVÉ KOMPETENCE - PŘEHLED <i>co se ti v životě bude sakra hodit</i> 		ScioŠkola	
NÁZEV	1. ÚROVEŇ	2. ÚROVEŇ	3. ÚROVEŇ
SAMOSTATNOST	<ul style="list-style-type: none"> umím si říct o pomoc a žádám o ni, jen když ji doopravdy potřebuji rozdělím čas mezi prací a na hru (přestávku) vím, co potřebuji pro soustředěnou práci 	<ul style="list-style-type: none"> pracuji samostatně a poznám, kdy je úkol hotový soustředím se na práci, i když procházím těžkostí 	<ul style="list-style-type: none"> zvolím si vlastní úkol/projekt a dovedu ho do uspokojivého cíle sám si poradím s těžkostmi při práci jsem vytrvalý
POŘÁDEK A PÉČE O VĚCI	<ul style="list-style-type: none"> mám své věci v pořádku a vím, kde jsou jsem připraven na hodinu uklízím po sobě třídím odpad 	<ul style="list-style-type: none"> vím, co potřebuji k práci a mám své věci v pořádku uklízím když něco rozbiju, tak to spravím nebo to dám opravit 	<ul style="list-style-type: none"> starám se o společné prostory nebo nějakou jejich část dbám na pořádek v celé škole
PLÁNOVÁNÍ	<ul style="list-style-type: none"> umím si vybrat z nabídky papišu, co budu dnes dělat 	<ul style="list-style-type: none"> vytvořím si svůj vlastní plán jasně formuluji své cíle a záměry 	<ul style="list-style-type: none"> vytvářím a aktualizuji svůj vlastní plán jasně formuluji své cíle a záměry spolupracuji při vytváření plánu pro skupinu
SEBEHODNOCENÍ	<ul style="list-style-type: none"> rozeznám, co jsem splnil a co mi dělá potíže papišu, co mi šlo nejlépe a co by se dalo zlepšit 	<ul style="list-style-type: none"> poznám, co mám opravit a zamezím opakování chyby 	<ul style="list-style-type: none"> zhodnotím svou práci pojmenuji překážky v práci a navrhnu, jakými strategiemi jim do budoucna předcházet
DOBŘÉ VZTAHY	<ul style="list-style-type: none"> respektuji pravidla stop a vím, kdy ho použít s ostatními mluvím laskavě neruším ostatní při práci 	<ul style="list-style-type: none"> dodržuji pravidla a dohody pomáhám ostatním, když jsem o to požádán zapojuji se do práce ve skupině 	<ul style="list-style-type: none"> udržuji dobré vztahy nabízím pomoc, když vidím, že ji někdo potřebuje přijímám odpovědnost za celou skupinu
KOMUNIKACE	<ul style="list-style-type: none"> naslouchám říkám, co si myslím srozumitelně sdělím svoje nápady 	<ul style="list-style-type: none"> přizpůsobuji své chování podle toho, s kým a kde mluvím srozumitelně vyjadřuji myšlenky a pocity moje názory a argumenty jsou většinou podložené 	<ul style="list-style-type: none"> zvládnou se vyjadřovat před publikem umím vhodným způsobem vyjednávat kriticky vyhodnocuji argumenty
ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ	<ul style="list-style-type: none"> při konfliktu rozliším svoje potřeby a potřeby druhých 	<ul style="list-style-type: none"> přispívám k řešení svých konfliktů uznávám a přijímám jiné úhly pohledu 	<ul style="list-style-type: none"> aktivně předcházím konfliktům a když se vyskytnou, snažím se je vyřešit klidně a ke spokojenosti všech stran
PÉČE O OSTATNÍ A O ŠKOLU	<ul style="list-style-type: none"> starám se o ostatní pravidelně pečuji a svěřený úkol ve škole 	<ul style="list-style-type: none"> mám zájem o to, co se děje ve škole a v okolí a dělám něco aktivně pro zlepšení současného stavu dbám na dobré jméno školy 	<ul style="list-style-type: none"> realizuji samostatně vlastní projekty pro školu a okolí
PRÁCE SE ZD			<ul style="list-style-type: none"> organizaci své práce - ndůf, textový editor, tabulky,

MÁM PROBLÉM?

Příloha č.6: Plakát s informacemi o mediátorech na Scioškole

Príloha č 6: Týdenní rozvrh v 6. třídě na ScioŠkole

ROZVRH 6. TŘÍDA							
	8:45 - 9:30	9:40 - 10:25	10:45 - 11:30	11:40-12:25	12:30-13:15	13:15-14:00	14:00-15:30
pondělí	ČJ	MAT		Cesta do nitra postavy (čtenářské dovednosti) pro 6-7 Jana Zaoralová knihovna		oběd	Když se ztratím, jak se najdu? (Zeměpis) 6-7 Petr Němeček Bejvalka
	Jana Zaoralová Klidovka	Lukáš Polícar Klidovka	Jirka Hokeš Klidovka	"Jsem to já?" pro 6-7 (Společenské vědy) Veronika Sehnalová Bejvalka			Příběhy 20. století (dějepis) 6-7
				Studovna Dalibor Viček Kutloch			Andrej Novik Klidovka
úterý	ČJ	MAT		Fyzikální karate (fyzika a karate) 6-7 Lukáš Tomaník tělocvična		oběd	
	Jana Zaoralová Klidovka	Lukáš Polícar Klidovka	Jirka Hokeš Klidovka	Století hudby aneb od houslí k beatboxu pro 6-8 Lukáš Polícar ve třídě Stášků			
				Studovna Hanka Růžičková Knihovna			
středa	věkovka + jednou za 14 dní plánování se svým patronem až do 10:25	Plánování, IR, Studovna			Shromáždění	oběd	
čtvrtek	AJ 6	MAT 6		ČJ 6		oběd	Pexeso (Studijní návyky) pro 6-7 Jana Wills a Veronika Sehnalová Bejvalka
	Jirka Hokeš Klidovka	Lukáš Polícar Klidovka		Jana Zaoralová Klidovka			Skica (Umění) pro 6-7 Hanka Růžičková Výtvarka
pátek	KOLEJ	Friday for future aneb zachráníme planetu? (Přirodní vědy - biologie) 6-7		TV		oběd	
		Klára Ondříčková Bejvalka		Kuba Esterka	Kuba Esterka		
		Food from around the World v AJ pro 6-7		TV			
		Erinn Low Kutloch					
		Studovna Kuba Esterka Klidovka		Jirka Žilka	Jirka Žilka		

Příloha č. 8 – Návštěvy na ScioŠkole

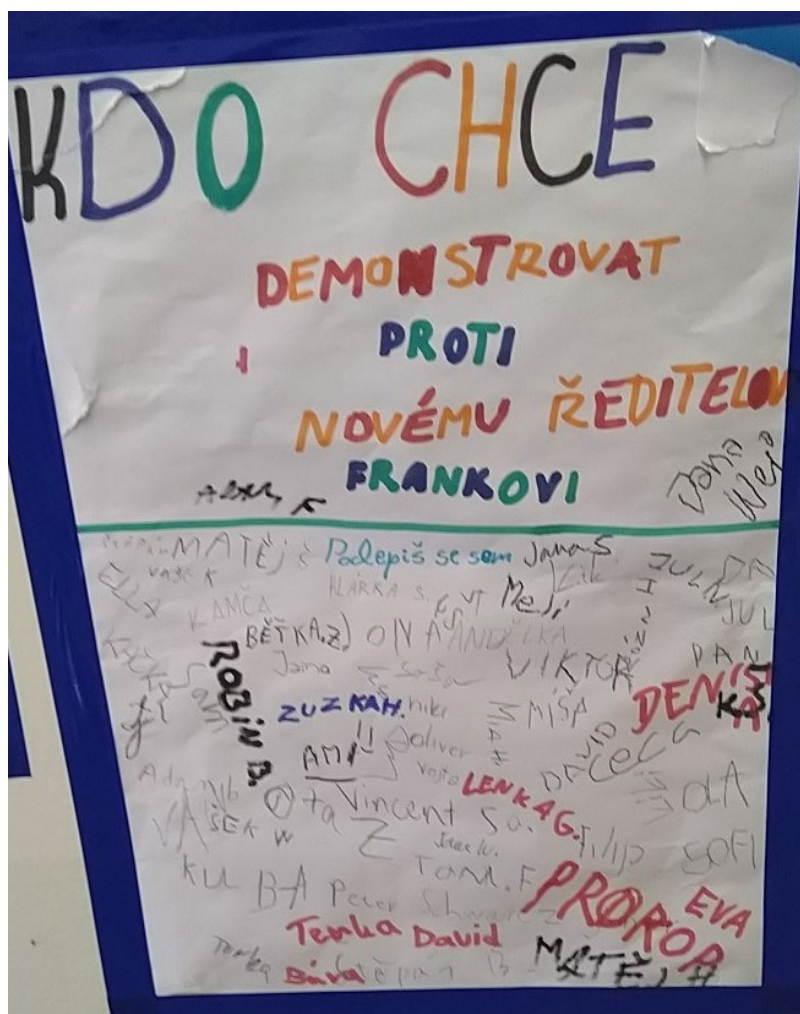
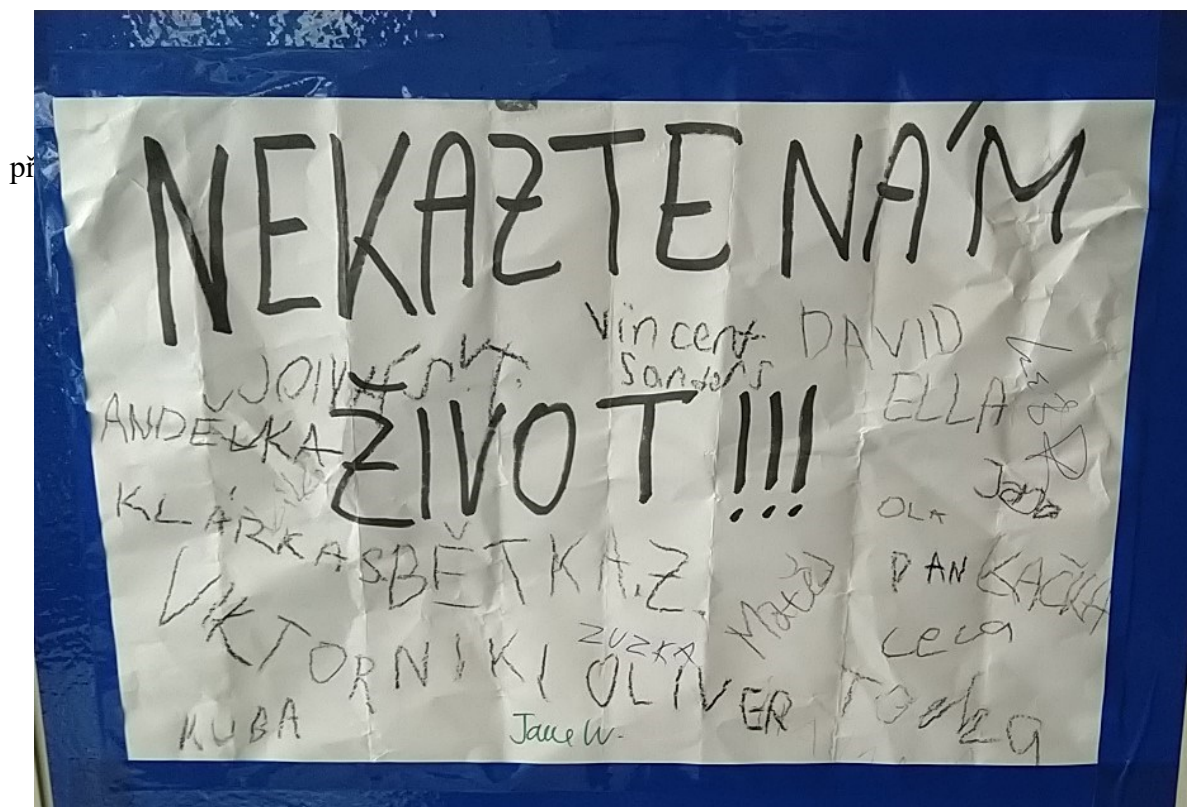
18.11. 21.11.	CO SE DĚJE	+ NĀVŠTĚVY / CHYBI =	OBĚD
PO			12 ³⁰ GABI 13 ³⁰ BEREŇKA
ÚT		+ KELSEY	12 ³⁰ JANA Z 13 ³⁰ HANKA
ST	STEVEN u 8.+7. 14-17 DEN UTEVĚŘENÍ → AD u 8.+7.	+ STEVEN	12 ³⁰ TEREZA 13 ³⁰ KLUB
ČT	MIRTHIA	+ MIRTHIA - LUKÁŠ → supl. → 2h HANKA 3h VERCA + ALEX JŠOVĀ - přeš. diplomu o zrodni školách	12 ³⁰ KLUB 13 ³⁰ MELA 12 ³⁰ JANA S 13 ³⁰ MELA

Příloha č.9 a 10 – Schránka na nápady na opravy a školní časopis ve ScioŠkole

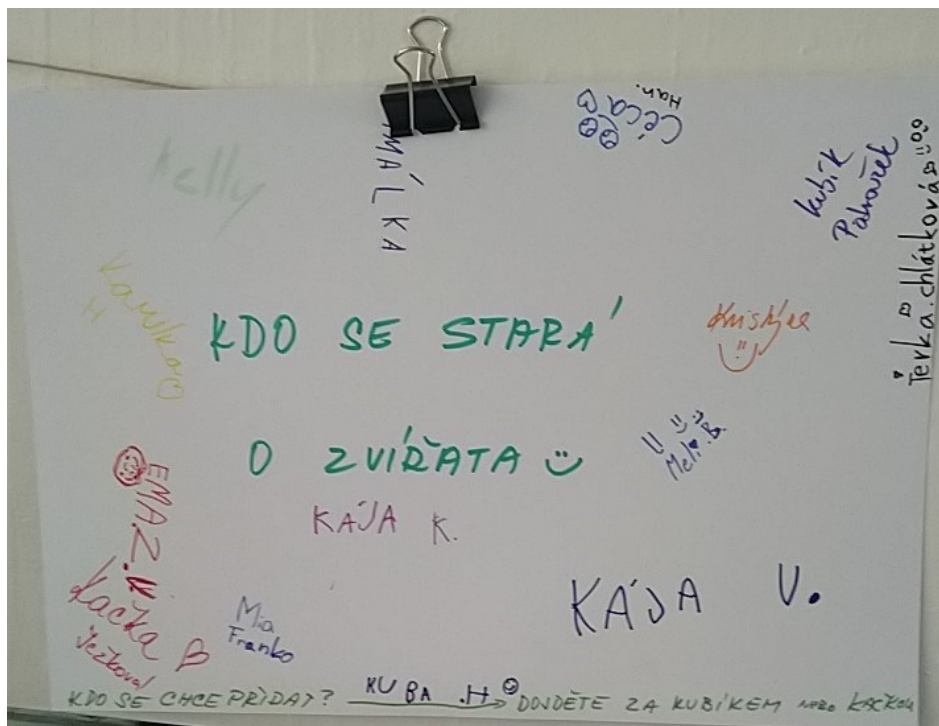

Příloha č. 12 a 13 – plakáty s podpisy po demokratickém hlasování na ScioŠkole

Příloha č.14 a 15 – Zvířata a podpisy dětí, které se o zvířata na ScioŠkole starají

Rozhovory s učiteli/průvodci, zástupkyní ředitele, ředitelkou, žáky a rodiči

Příloha č.16 Rozhovor s žáky ve škole Kairos

Rozhovor s žákyní školy Kairos Terezou (13 let)

Jak se Ti líbí na škole? Co konkrétně se Ti líbí?

Mně se tu hodně líbí, protože jsem chodila do klasické školy a viděla jsem, jak děti nezvládají, když se na ně křičí. Mně to taky dělá problém. A jsem hodně ráda, když můžu jít za učiteli a říct jim, co mi vadí nebo za co jsem ráda. Připadá mi to hezky vyrovnané.

Chodila jsi i do klasické školky?

Ano, chodila jsem do klasické školky a potom i do klasické školy. Rodiče potom změnilí názor na školy, chodila jsem pak do školy do Znojma.

Přihlásili Tě sem rodiče nebo jsi sem chtěla jít sama?

Tátova přítelkyně má syna, který je můj velký kamarád a ten sem začal chodit. Byl za to hodně rád. Potom sem začala chodit moje sestra a pak jsem se rozhodla, že bych sem taky chtěla chodit. Po mě se rozhodl, že sem bude chodit, ještě můj bratr.

Máš nějaké kamarády nebo známé, kteří chodí na klasickou školu? Srovnáváte znalosti, které se naučíte?

Ano, většinou mi to říkají. Jak jsem se přestěhovala, tak se tolik nevidáme. Ale teď se sem přišly podívat dvě holky z klasické školy a hodně nám o škole povídaly. Vidím, že bych to nezvládala.

Jsi spokojená s mírou učení na Kairosu?

Ano, ikdyž mě to někdy trochu trápí. Když jdu mezi své vrstevníky, tak moc nevím, jak si s nimi povídat. Na Kairosu jsou skoro všechny děti mladší než já. Moji vrstevníci mají někdy mnohem víc znalostí a já jich mám přibližně jen polovinu. Je mi trochu trapně. Ale snažíme se s rodiči znalosti dohnat.

Na druhou stranu jsou tady asi znalosti, které si osvojiš, ale na klasické škole bys je nezískala.

Ano, hodně mi tady pomáhá komunikace. Ta mi připadá skvělá. Dřív jsem se hodně bála mluvit a teď jdu sama za učiteli a mluvím s nimi narovinu. Hodně mi to pomohlo i doma v tom, že se nebojím říct pravdu.

Cítíš se ve škole svobodná? Co pro Tebe znamená svoboda?

Ano, myslím, že ano. Hodně učitelů ani neví, co znamená svoboda. Je to velmi náročné téma. Každý ho cítí jinak. Nějaké učitelky dávají klukům svobodu, že nemusí na lekce, učitelky to neřeší. Někdy jsou moc přísné, takže nedokážou najít rovinu svobody. Já to úplně chápu, protože i pro mě je to těžké.

Jak řešíte ve škole, když má někdo jiný názor?

Snažíme se o tom mluvit. Obě strany nám řeknou, jak to mají a proč si to myslí. Snažíme se najít nějakou střední cestu, která by mohla aspoň trochu vyhovovat oběma stranám. Nejdůležitější je komunikace.

Jaké konkrétní povinnosti máš ve škole?

Občas musíme uklidit. Například, když jíme nad kobercem, tak máme mít talíř. Nemůžeme úplně odejít z lekce. Dřív jsme mohli a teď tam můžeme jen sedět a nic nedělat. Třeba jen poslouchat angličtinu, abychom alespoň něco uměli.

Jak to hodnotíš? Je lepší, že tam teď jen sedíte?

Já bych byla radši, když bych mohla z lekce odejít. Někdy má člověk špatný den a pomohlo by mu odejít. Ale chápu, že malé děti tu ve škole hodně křičí a to bychom se také nemohli moc soustředit. Takže je to vlastně i dobré pravidlo. Líbilo by se mi, kdyby starší mohli odejít z lekce.

Bavíte se s rodiči doma o škole?

Ano, pořád dokola a neustále. Rodiče trochu mrzí, že je to tu drahé a chtěli by, abychom se něco naučili. I pro mě je to někdy těžké. Občas si říkám, že bych ráda chodila do školy, kde se toho více naučím, abych mohla zapadat do své věkové kategorie. Ale vím, že jsou školy, které bych nezvládla. Nemám ráda křik a nepříjemné prostředí. Podle mě se na této škole víc učí vztahy, než znalosti. Teď k nám nastoupila nová učitelka, je skvělá na češtinu. Dříve jsem češtinu neměla ráda a tato učitelka mi zlepšila vztah k češtině, začala mě bavit. Nevím, jak to

udělala, ale našla střed svobody. Všichni k ní máme takový zvláštní respekt, nechceme si šeptat ani nechceme křičet. Automaticky jí respektujeme.

Jak vlastně řešíš, když zažíváš rozkol v míře učení ve škole a očekávání od rodičů? Máš pocit, že jsou na Tebe kladené nároky, ale tady se těch nároků nedosahuje. Jsi z toho smutná?

Někdy trochu ano. Občas jsem doma i plakala, protože s vrstevníky nedokážu mluvit. Hodně jsem si navykla na malé děti, které v Kairosu jsou. Když mám mluvit s vrstevníky, tak jsem ve stresu. Starší děti sem nechodí, protože si myslí, že Kairos je škola pro postižené. Což také není dobré.

A máš nějaké starší kamarády? Chodíš na nějaké kroužky?

Teď už bych chtěla nastoupit na kroužky, zrovna jsem o tom mluvila s mamkou. Ale hodně se mi mění pocity. Někdy chci hodně starší děti vídat a potom mám veliký strach. Mamka se mě k tomu vždy snaží dotlačit, abych se s nimi bavila. Kdyby mě k tomu nikdo nedotlačil, tak bych to asi nezvládla.

Ptají se Tě rodiče, co ses ve škole konkrétně naučila? Nebo na co se Tě ptají, když se bavíte o škole?

Vždy když přijdu ze školy, tak se mě ptají, co jsme se dnes učili, co jsme dělali. Také se ptají, jak se cítíme, jestli jsme se s někým například pohádali. Rodiče jsou super.

Chceš někdy v budoucnu jít například na gymnázium nebo na vysokou školu?

Na gymnázium asi nechci, protože by tam na mě bylo hodně učení. Mám ráda kreativní činnosti – malování, psaní příběhů. Chtěla bych být v budoucnosti spisovatelkou, takže bych chtěla na vysokou školu. Mám pocit, že tahle škola je skvělá v tom, že rozvíjí stránku talentů a zájmů.

Co bys na škole změnila? Co bys udělala jinak?

Hodně odsud odchází učitelé, moc lidí tu nevydrží. Měla jsem tu skvělou učitelku, kterou jsem měla jako kamarádku. Všechno, s čím jsem se trápila nebo kvůli čemu jsem plakala, jsem jí řekla. Jenže ona uměla udržet tajemství. Ostatní učitelé ho moc neudrží proto, aby celý učitelský sbor mohl něco změnit. Učitelům vadilo, že v tomhle nespolupracovala. Tak řekli učitelé, že

bud' odejdou oni, nebo ona. Tak odešla ta učitelka. Byla jsem kvůli tomu hodně naštvaná, protože si myslím, že jsme o tom měli rozhodovat společně. Chodila jsem za učiteli několikrát a říkala jsem, že mě to mrzí. Pořád za nimi chodím s každou věcí, co mě jen trkne.

Občas nevím přesně, na co mají právo děti a na co nemají právo. Když se přes prázdniny změnil ředitel, tak je škola docela jiná - změnilo se jádro. Také je důležité, že je to muž – předchozí ředitelka byla žena. Když vedení neví, co se může a nemůže, tak to děti už vůbec nevědí.

Například jednou na nás jedna učitelka přenechala zodpovědnost za všechny děti – měly jsme se o ně starat. A ty děti málem skočily pod vlak. Házela na nás nepřiměřenou zodpovědnost. Potom jsme se o tom bavily a snažily jsme se pochopit. Myslím si, že se v této škole dají věci měnit.

Máte tu schránku důvěry?

Když jdeš za učitelem nebo za nějakým dítětem a domluvíš se s ním, tak je to anonymní.

Příloha č.17 -Rozhovor s žákem Cyrilem – 6,5 roku

Jak se Ti líbí na škole? Co konkrétně se Ti líbí?

Líbí se mi tu všechno.

Je třeba něco, co se Ti nelíbí?

Ne.

A co by jsi řekl, že je tu dobrého, člověku, který tu nikdy nebyl?

Učení.

Chodil/a jsi do školky? Do jaké?

Ano. Do MŠ Na Korábě, Libnerova 1. (MŠ je školou rodinného typu, mezi její hlavní oblasti zájmů patří mravní, citová a tělesná výchova. Snaží se v dětech posilovat vlastní sebedůvěru, samostatnost a schopnost rozhodování se, vše maximálně hravou formou – info web pozn. autora)

Máš nějaké kamarády nebo známé, kteří chodí na klasickou školu? Bavíte se spolu o škole?

Jednoho kamaráda mám, ale moc se s ním nevidám a o škole se nebavíme.

Cítíš se ve škole svobodně? Co pro Tebe znamená svoboda? Co tu je svobodného?

Ano, je tu svobodný pohyb.

Bavíte se s rodiči doma o škole? Povídáte si o tom, co bylo ve škole? Ptají se Tě, co konkrétně jsi se naučil/a? Na co se Tě ještě ptají?

Ano. Ptají se, co jsem ve škole dělal.

Příloha č.18 - Rozhovor s bývalou paní učitelkou Martinou Sobiškovou, dnešní zaměstnankyní na částečný úvazek

Jaké jsou ve vaší škole prvky svobody?

Za mě si děti si můžou volit některé lekce. Minulý rok si děti mohly volit celý rozvrh, ale zjistili jsme, že se tam dostáváme do konfliktu, že některým dětem, které potřebovaly větší podporu, potom unikaly základy, jako je čtení a psaní. Tak jsme se pro letošek rozhodli, že některé lekce budou povinné, ale povinné ve smyslu, že dítě by mělo být v prostoru té třídy. Pokud se nechce účastnit aktivit, tak klidně může sedět někde stranou, malovat si, dělat si svoje věci. Chtěli jsme děti podpořit, aby zůstaly v prostoru, kde se vzdělávání děje. Loni jsme měli možnost, že mohli z lekce kdykoliv odejít a být např. na zahradě. Ale viděli jsme, že některé děti to ještě neumí dobře uchopit, je to pro ně těžké tuhle svobodu držet.

Dopolední rozvrh máme rozdělený na 3 bloky. V prvním bloku vyžadujeme, aby zůstávali v prostoru svojí třídy. Když je jim nějaká aktivita nepříjemná, tak jí nemusí dělat. Je to vždy na dohodě učitele a žáka. Můžou si tam dělat svoje věci. V tomhle mají svobodu – mohou se aktivity účastnit nebo ne. Velkou svobodu tu vidím v tom druhém bloku, kdy mají děti možnost dělat si úplně, co chtějí. Tam klademe důraz na rozvoj sebeřízení – můžou se tam prolínat heterogenně od nultého ročníku až po ten sedmý, který teď máme. Některé děti to zvládají, u některých dětí je třeba větší podpora, hlavně při řešení konfliktů. Během druhého bloku je čas, kdy děti můžou samy nabízet lekce ostatním. Zatím to jsou takové maličkosti, jako lekce kouzlení. Pozitivem je, že tu lekci vede druhačka, která už učí něco ostatní děti. Nebo děti učí parkour, Minecraft – zasahují sem i technologie. V tomhle mají velkou svobodu, že jakékoliv dítě v naší škole si může vybrat, v čem je dobré a může zorganizovat lekci pro ostatní děti. Anebo taky nemusí dělat nic, mohou si jít lehnout na houpačku. Mohou naplňovat své potřeby tak, jak chtějí. Velkou svobodu mají děti i na sněmu, kde můžou dávat návrhy na změnu fungování naší školy. Jediné, kam zatím děti nedosahují, jsou finance školy a personální obsazení. Nicméně i v těchto věcech se můžou hodně vyjadřovat a na jejich názory je brán ohled. Všechny ostatní věci mohou i měnit. Na malém sněmu se návrh projde, hlasujeme zde konsenzem a pokud zde je návrh odhlasovaný, tak změna nastává. Na malém sněmu mají právo hlasovat děti a učitelé, tam nejsou rodiče. Na velký sněm se mohou přidat i rodiče. Další prvek svobody, který vidím u nás, přichází skrze kmenového učitele, kterého si každé dítě zvolí. Kmenový učitel je jeho stěžejní osoba, se kterou může řešit vzdělávání a emoční záležitosti, konflikty. Mohou tam svobodně sdílet cokoli.

Jsou kmenoví učitelé podobní kolegům, kde jsou děti z různých ročníků?

Ano, jsou tam žáci napříč ročníky. Všechno, co se snažíme dát dětem, tak chceme, aby to tak fungovalo i pro učitele. V praxi to znamená, že stejně jako žák má možnost vybrat si svého kmenového učitele, tak učitel má právo odmítnout žáka. Buď z kapacitních důvodů, nebo když ví, že by tomuto žákovi nemohl pomáhat. Musí to být oboustranná symbióza a dohoda, aby fungovalo to, že učitel a žák budou spolu takto kmenově. Učitel potom funguje i jako prostředník mezi rodiči a čímkoli, co se děje ve škole. Ne všechny děti to mají nastavené do hloubky, že jdou za svým kmenovým učitelem. Ale u některého učitele se postupně vytvoří tak silný vztah, že je to opravdu velký důvěrník pro dítě. A tím může dítěti hodně pomoci, když se může dítě vyprávět z čeho potřebuje. Děti můžou svobodně vyjadřovat, co potřebují i na ranních kruzích. Je to jediná možnost, kde se děti setkávají s celou školou najednou. Kruh je ráno v 8:30 zhruba na 15 minut. Děti zde můžou říct cokoli, co potřebují, aby slyšeli všichni.

Když dítě potřebuje něco sdělit celé škole, tak může tady. Snažíme se děti vést k tomu, aby říkaly věci, které jsou nutné pro všechny. Děti mají někdy tendence vyprávět detaily z osobního života, které nepatří do ranního kruhu.

Svobodu vidím i v tom, že je tady dopolední svačina, na kterou si děti chodí, jak potřebují. Loni jsme měli dobu svačiny ještě delší, ale některé děti tam jen přišly, daly si trochu jídla a zase odběhly. Přišlo nám, že to není zdravý způsob jídla. Proto jsme letos omezili, že je svačina v jídelně jen hodinu a půl. Děti si samy vybírají, co chtějí jíst, nandávají si na talíř atd. Samozřejmostí jsou libovolné odchody na záchod, pohyb během lekcí. Vždy to záleží na konkrétním učiteli. Každý učitel má svou lekci vedenou trochu jinak, takže tam je míra nebo způsob uchopení svobody trochu jiný. Každý má trochu jiný temperament, jinak se mu učí dobře. Takže si každý učitel vede jinak děti ve své lekci, podle toho, co mu vyhovuje.

Když pozoruji vývoj Kairosu za tři roky, tak se škola sama o sobě mění. Byly roky, kdy jsme vyzkoušeli absolutní svobodu. Byly roky, kdy jsme nejdříve měli rozvrh a pak jsme umožnili den, kdy si mohli dělat věci podle sebe. Potom jsme daly volné všechny dny, kdy si mohou volit. Zkoušíme takovou nejideálnější variantu a každý rok se to mění. Letos máme úplně novou variantu a uvidíme, jak se jí děti chopí.

Jsou s těmito prvky svobody spokojeni rodiče, děti a učitelé?

Nerada bych odpovídala za ně. Můžu odpovědět jen za učitele. Vráťím se k tomu, že se jedná o proces. Když zjistíme, že s nějakým prvkem nejsme spokojeni, tak ho postupně měníme. A za rodiče – jako rodič jsem velmi spokojená. Paradoxně tím, že jsem tady vevnitř školy, tak cítím, že někteří rodiče mají spoustu obav. Chápu, že když to vidí jen zvenku, když sem přijdou a dítě jim běhá po chodbě, místo toho aby se učilo, tak mají někteří z nich obavy. Když vidí, že dítě za půl roku neumí z matematiky, to co jiný vrstevník v jiné škole umí, tak se začínají bát. Tím, že vidím, jak to tu vevnitř funguje, tak jsem byla i jako rodič v klidu. Když nastoupila moje dcera, v první nebo v druhé třídě, tak půl roku nesáhla na matematiku. Nebavilo jí to, nechtěla to dělat. Ale já jsem viděla, že dělá hodně jiných věcí. Například sociálních, typu jak řešit konflikty. Takže jsem věděla, že když začne dělat matematiku příští rok, tak mi to vůbec nevádí. To mi dávalo klid. Letos se učíme, jak tento klid vysvětlit a předat ostatním rodičům.

Na to asi pomáhají Velké sněmy, které jsou společně s rodiči nebo Slavnosti na začátku a na konci týdne.

Ano a také individuální schůzky. Rodiče jsou opravdu různí a zjistili jsme, že nejde vyhovět všem. Pro nás bylo zajímavé sledovat, jak to vypadalo, když jsme udělali velké rozvolnění

v rámci svobody. Část rodičů říkala, že konečně to je ta svobodná škola, kterou chtěli. Jiná část rodičů s tím vůbec spokojená nebyla, chtěla to jinak. Zjistili jsme, že škola by se měla nějak profilovat, tak jak je s tím ta škola spokojená. Buď to takhle rodiny a rodiče přijmou, nebo chtějí něco jiného a odcházejí. Což se nám tady dělo. To koresponduje s další otázkou, zda některým žákům/ rodičům škola nevyhovuje a musí školu opustit. To se stává každý rok, minimálně dvě rodiny odcházejí. Jeden rok, kdy jsme zkoušeli hodně velkou svobodu, tak odešlo i více rodin. Cítili jsme to potom jako úlevu. Protože hodně vyčerpávalo neustále obhajovat naše přístupy. Neuměli jsme to ještě dobře definovat. Dlouho nám trvalo, než jsme to uměli dobře vysvětlit a než jsme nasbírali zdroje, z kterých vycházíme. Proč věříme, že je to funkční. Postupně k tomu dorůstáme a množí se nám argumenty. Někdy je náročné, když má rodič úplně jiný pohled. Ale je zajímavé, že se dotazy opakují – u různých rodin i v různých letech. Pořád jsou to stejné strachy. Takže z naší strany stačí, když si rozhovor i odpovědi dobře připravíme. Potom je můžeme používat v mnohých situacích. Jednu dobu nás to hodně vyčerpávalo, ale bylo to právě proto, že jsme neuměli dobře podat vysvětlení.

Může to být spojené s tím, že rodiče vyšli klasickou školu a jejich známí dávají své děti do klasické školy. Je tady nějaké očekávání společnosti a požadavky na znalosti jsou nastaveny hodně vysoko, např. v RVP. Takže to musí být náročná situace pro rodiče.

Ano. Ted' proběhl audit RVP a zjistilo se, že je zcela přeplněný. Ani já jako dospělý, který prošel nespočet různých škol a seminářů, bych nesplnila všechny požadavky. RVP je potřeba zcela přepracovat. Ve vzdělávací politice do roku 2030 je velké volání po zúžení obsahu učiva a naopak důraz na jiné kompetence, než jsou dosud.

Jak velký rozdíl je v míře svobody na 1. stupni a na 2. stupni? Popřípadě u mladších a starších dětí?

Ted' dokážu odpovědět konkrétně na situaci, která u nás na škole nastala. Chodíme cvičit do Sokola – nultý a první ročník chodí celý. Kdo nechce cvičit, tak si sedne na lavičce. Ve starších ročnících si děti mohou vybrat mezi tím, zda do Sokola odejdou, nebo zůstanou ve škole. Tohle může být ten rozdíl mezi mladšími nebo staršími dětmi.

Čím to odůvodňujete? Proč tam mladší mají jít a sedět na lavičce?

U mladších dětí je to hodně z bezpečnostních, organizačních a personálních důvodů. Když potřebujeme rozdělit mladší děti, tak potřebujeme tolik lidí, kolik je skupinek. Zatímco velká část starších dětí dokáže pracovat samostatně, je na ně spolehnoutí. U malých dětí potřebujeme ošetřit, aby tam vždy byl nablízku někdo, kdo pohlídá, že jsou v pořádku.

Je to pro malé děti motivační, když tam přijdou a sedí na lavičce?

To uvidíme letos poprvé. Na druhou stranu je Sokol natolik atraktivní, že se nám nestalo, že by děti na lavičce seděly. Tam je pohyb, náradí a všechno tohle děti hodně motivuje. To je také jeden z důvodů, proč jsme chtěli, aby neodcházeli z lekcí. Zjistili jsme, že mnohé děti se po pár minutách zapojí, když v lekci zůstanou. Zato když viděli jen název lekce a hned na lekci nepřišly, tak učitel neměl šanci děti namotivovat. Letos to zkusíme tak, že děti necháme v lekci. Buď se připojí, nebo nepřipojí. Často se ukazuje, že se připojí, i když by si původně tu lekci nevybraly. Vedla nás k tomu ještě jedna zkušenost. Měli jsme tu pár chlapců, kteří odmítali výtvarnou výchovu. Říkali, že výtvarka není nic pro ně. Jednou měla naše výtvarnice suplování u nich ve třídě a dělala s nimi výtvarné činnosti. Ti chlapci byli velmi zapojení a bavilo je to. Najednou zjistili, že výtvarka je dobrý předmět. Takže jsme zjistili, že když dáme dětem svobodnou volbu dopředu, aniž by děti věděly, o co by mohlo jít, tak to nevede k vědomé volbě. Je to jen domněnková volba. Tam je pro nás hodně velká otázka svobody. Je svobodná volba opravdu vědomou volbou? Kdy je to jenom nějaké vymezení, únik, útěk, kdy se mi nechce z komfortní zóny?

Jaké mají děti, rodiče a učitelé povinnosti, které se musí dodržovat?

Začnu u dětí. Kdysi jsme si tu stvořili manuál pro žáky. Nedefinovali jsme to jako povinnosti, ale jako: „*je důležité, abys...*“. Máme tam pár bodů, které budou letos také procházet úpravou. Co vnímáme jako hodně důležité, je, aby byly děti v 8:30 na ranním kruhu. To je jediné místo, kde předáváme důležité organizační informace, týkající se chodu školy, které by měl každý žák vědět. Tohle bych definovala jako povinnost. Ale spíše než povinnost, je to vlastní zodpovědnost. Ten, kdo na kruhu není, si musí zjistit, co na kruhu bylo řečeno. Není to tak, že by se neúčast na kruhu trestala. Povinnosti vznikají na sněmech, kde si děti konsenzem odhlasují nějakou dohodu a tu musí dodržovat. Všechna rozhodnutí ze sněmu jsou závazná. To bych viděla jako povinnost.

Každý na sněmu má jeden hlas, na sněmu se dodržuje metoda konsenzu. Předloží se návrh a potom se zeptáme, kdo je proti. Pokud se zvedne i jedna ruka, tak se ptáme, co mu na tom vadí, proč je proti. Pak se snažíme návrh poupravit tak, aby i ten, kdo byl proti, s novým návrhem byl spokojený. Bylo zajímavé pozorovat, jak byl konsenzus první rok těžký. Byla tam nedůvěra učitelů i dětí, nikdo si pod tím pojmem neuměl moc představit. Tehdejší ředitelka Hanka Frydrychová přinesla tuhle ideu a zjistili jsme, že je to skvělý nástroj. Pro mě je konsenzus přitažlivější, než demokratické hlasování. Samozřejmě vyžaduje určitý čas a jsou určitá rozhodnutí, která se tímto způsobem nedají rozhodnout. Ve chvíli, kdy se daná záležitost má

vyřešit do určitého data, tak v případě, že se konsenzus nepovede, hledáme jiné cesty. Ale to je hodně individuální. Ve chvíli, kdy rozhodnutí snese odklad, tak se snažíme měnit návrhy tak dlouho, dokud je to možné.

Takže to není tak, že je člověk do něčeho dotlačení?

Neměl by být. Zase záleží na osobnosti dítěte. S tím také pomaličku pracujeme, protože některé děti se bojí nebo neumí vyjadřovat. Tak se někdy neozvou. Vnitřně jim to třeba vadí, ale ještě nemají dostatek sebevědomí, aby se ozvaly, že jsou proti. Tam jsou někdy věci, které nám utečou, protože se dítě neozve. Když to nerozkryjeme sami, tak tam může dojít k tomu, že se rozhodne něco, s čím není dítě spokojeno. Ale většinou se nesouhlas někde v budoucnu objeví. Je to snaha o tom, aby se tady ve škole rozhodly věci, se kterými jsou všichni spokojení. Protože ve chvíli, kdy my budeme rozhodovat demokratickým hlasováním, tak bude menšina našťvaná a frustrovaná. Nebude hledat cesty, jak nařízení podvést, jak se tomu vyhnout.

Co se děje, když se na sněmu někdo neshodne?

Návrh se pozměňuje tak dlouho, dokud s tím nejsou spokojeni všichni. Někdy, když je to těžké pozměnit a dlouho nepřichází shoda, tak se to odkládá. Jenom v případě, že to jsou věci, které se musí řešit hned, tak ty se potom rozhodnou z nějaké autoritativní moci. Ale to se neděje často. Většinou se dojde ke shodě. Myslím, že už některé děti mají schopnost návrh pozměnit tak, aby nakonec docela vyhovoval všem. Pro děti je to obrovský trénink pochopení druhých a empatie. Začalo to na takových malinkých věcech, kdy někdo dal návrh, že budeme mít ve škole křečka. 4 děti byly zásadně proti, tak jsme se snažili zjistit důvod. Zjistili jsme, že oni se nechtějí sami starat o křečka. Návrh byl jen pozměněn - budeme mít křečka a bude se o něj starat jen někdo. Najednou to pro ně bylo v pořádku. Děti se učí vidět očima druhých.

Největší a nejdelší práci nám dala dohoda ohledně technologií. Děti chtěly být hodně na telefonech a na tabletech. Učitelé to chtěli trochu regulovat. Tuhle dohodu jsme dělali několik týdnů, tohle rozhodnutí chtělo svůj čas.

K čemu jste došli?

Došli jsme k tomu, že mají volné technologie jednou týdně na hodinu. Což je dobrý kompromis. Teď se na hodinu technologií všichni těší.

Je ta hodina nějak definovaná nebo omezená? Můžou jít jen na konkrétní stránky, např. vzdělávací?

Ano, je to definované. Nesmí násilné hry, nesmí nikoho rušit zvukem. Vzdělávací stránky to být nemusí, jen to nesmí být násilné.

Můžou využívat např. Powerpoint během prezentací mimo tuto hodinu?

Ano, v rámci hodin můžou využívat technologie po dohodě s učitelem. Tohle bylo myšleno v jejich volný čas. Máme ve školním řádu napsáno, že nenosíme do školy telefony, ani tablety. Pouze na tu jednu hodinu týdně. Ale v rámci lekcí můžou používat počítače, když to lekce vyžaduje. Mohou dělat prezentace, vyhledávat informace na počítači.

Co se stane, když povinnosti nedodrží?

Loni jsme se začali učit restorativní spravedlnost, což jsou mikrokrupy s dětmi, na kterých je jeden mediátor a strany konfliktu. Ve chvíli, když někdo něco nedodrží, tak tu musí být někdo, komu vadí, že pravidlo nebylo dodrženo. Jestliže tu není nikdo, komu by vadilo, že se pravidlo nedodržel, tak se to neřeší. Pokud tu někdo takový je, tak jdou spolu tito dva na kruh. Mají tam mediátora, kterého si zvolí. Nejčastěji to bývá někdo z učitelů, může to být i někdo z dětí. Občas zkoušeli mediovat i nejstarší děti, ale letos jsem si toho ještě nevšimla. Buď si to ty dvě děti vyřeší rovnou samy, nebo jdou za dospělým mediátorem. Řeší se to tak, že se nejdřív vyslechnou obě strany. Vedou se k tomu, aby se strany navzájem poslouchaly, zopakovali to, co řekla druhá strana. Aby si jedna strana mohla ověřit, jestli jí druhá strana pochopila. Cílem kruhu je, aby se obě strany navzájem pochopily a aby našly řešení. Když jsou to jednodušší konflikty, tak jsou vyřešené rychle. Řešení náročnějšího konfliktu může trvat i hodinu nebo déle. Řešení se stále učíme, takže některé kruhy jsou funkční a povede se konflikt vyřešit, ale u některého kruhu se ke konfliktu vracíme opakovaně.

Je tu například nějaká tichá zóna, kde by si děti mohly jenom číst?

Ano, máme tady v nejmenší učebně čítárnu. Tu jsme vybavili knížkami a polštářky. Původně byla myšlená jako klidová zóna, ale loni nastoupil chlapeček, který má hodně specifické vzdělávací potřeby. Musí mít u sebe vždy osobní asistentku, která se s ním učí. Teď se společně v čítárně učí, takže je čítárna blokována na 3 dny v týdnu. Jinak mají děti k dispozici celou zahradu a plno místností. Je to spíš otázka na děti – jestli mají klid, když ho potřebují. Nedokážu to sama posoudit, jestli dětem chybí klidová zóna.

Jak vypadá u dětí sestavování vlastního rozvrhu?

To je otázka, která by byla aktuální minulý rok, protože tam si sestavovaly rozvrh úplně samy. Letos je to trochu omezené, protože jsme dosáhli maxima kapacity této školy. Zjistili jsme, že v tomto počtu nejsme schopní dát takovou nabídku, aby každý ročník měl stále na výběr. Když jsme první rok začínali, tak tu bylo 10 dětí. To jsme mohli připravit nabídku, kde si mohli libovolně vybírat. S dvaceti dětmi to také šlo. Ale letos máme 40 dětí a nedokážeme dát organizačně a personálně tak velkou nabídku z tak velké palety, jak to bývalo. Teď je nabídka rozvrhu trochu omezená. První lekce jsou tam téměř bez nabídky – jsou to lekce procvičovací. Děti si můžou volit v některých pozdějších lekcích. Do rozvrhu jsou navíc dané lekce, které si můžou vybrat. Volby už není tolik, jako bylo tolik, nicméně tam ještě je. Volba je jednou, maximálně dvakrát za den. Loni měli skoro na každou lekci nějakou volbu. Zůstává jim spíš volba, zda v lekci budou aktivní, nebo ne.

Co vnímám jako komplikované, je, když do volby rozvrhu hodně mluví rodiče. Jsou tu děti, které mají docela jasno v tom, co by chtěli, ale mají tlak od rodičů. Tam je nám trochu líto, že vize dítěte nemůže být naplněná. Když rodič není spokojený, tak ve finále ani dítě není spokojené. Je to velký balanc mezi tím, abychom zachovali filosofii školy a vyhověli rodičům. Snažíme se rodiče více informovat. Asi to bylo nějaké naše selhání na začátku, kdy jsme rodičům dostatečně nevysvětlili, jaký typ školy jsme. Protože ve chvíli, kdy sem přijde rodina, která svému dítěti neumožní volbu, tak nedává smysl, proč si naši školu vybrali. Jsou tam nějaké jejich limity neb strachy. Trošku to komplikuje celé vzdělávání. Snažíme se mluvit s rodiči individuálně, předkládat jim tyto informace i na velkém sněmu. Ale pořád tu jsou rodiče, kteří stěžují dětem jejich volbu.

Jak je to potom z dlouhodobého hlediska? Děti nakonec odejdou ze školy?

Stalo se nám, že i odešly. Není to tak, že bychom navrhli rodičům odchod ze školy. Ale mluvíme s nimi takovým stylem a klademe jim takové otázky, že se potom sami rozhodnou změnit školu. Loni jsme sestavili tzv. desatero – dohodu mezi školou a rodiči. Vepsali jsme tam co nejkonkrétněji, co vlastně pro nás svoboda znamená. Přesto, že někteří rodiče dohodu podepsali, je tam jasně řečeno, že si svůj vzdělávací cíl volí dítě, tak stejně mají někteří jinou představu.

Jedna z věcí, kterou jsme viděli jako inspiraci např. na svobodných školách v Izraeli, která nám tu chybí, a která mění způsob svobody tady u nás, je soud. Summerhill, Sudbury i jiné svobodné školy jsou postavené na tom, že když je tam nějaký přestupek nebo nedodržení pravidel, tak je tam systém soudnictví. Děti můžou být také soudci a ten, kdo poruší pravidla, např. platí drobné. V jedné svobodné škole v Izraeli odsoudili například někoho k vytírání podlahy. Je tam

konkrétní důsledek, skrze jejich školní soud. Ten my tady nemáme a o to obtížnější je nechat dětem svobodu, která by se časem měla proměnit na zodpovědnost. Je to silný prvek, který může pomáhat tomu, aby svoboda nebyla bezbřehá. Aby to nebyla anarchie, ubližování, ale aby svoboda byla uchopená. My problémy řešíme jen přes kruhy.

Přemýšleli jste o tom, že byste takový soud zavedli?

Nechceme to. Paradoxně je řešení trestů rychlé a instantní. Nevede k hlubšímu pochopení problému. Možná je soud dobrý, možná ne. Rozhodli jsme se, že soud nechceme. Věříme tomu, že tresty neřeší problém. Naopak ze všech výzkumů, které jsme četli, tak vyplývá, že trest je funkční jen do chvíle, kdy je tu někdo, kdo děti kontroluje. Dítě má potom strach a nedělá špatné věci jen kvůli strachu. Ne z přesvědčení, že se věci mají dělat správně. Je to kvůli strachu z trestu, nebo z pocitu, že ho někdo kontroluje. To není náš cíl.

Jak se cítíš jako učitelka na škole Kairos? Máš nějaké srovnání s klasickou školou? Učila jsi na klasické škole?

Dnes už neučím, ale když jsem učila, tak jsem se ve škole Kairos cítila svobodně. Musím říct, že to slovo tam sedí. Cítila jsem, že si věci můžu přizpůsobit svému pohledu, že můžu hodně věcí ovlivňovat, do hodně věcí mluvit, dozvídat se plno věcí. Je tu brán ohled na můj názor. V tomhle ohledu jsem se cítila tak, jak bych ráda, aby se tu cítily i děti nebo moje vlastní děti. Tohle vše mi škola naplňovala. Srovnání s klasickou školou mám jen velmi malé, pouze během praxe na vysoké škole.

Jak si vybíráte žáky a jejich rodiče?

Neděláme žádný výběr, přicházejí.

Máte ve škole testy? Případně vyžadují je děti?

Máme. Každý učitel výuku organizuje jinak. Dříve jsem zde učila lekce matematiky a tam jsme testy po nějakém období používali. Neznámkovali jsme je a nehodnotili jsme je. Test byl spíše zpětnou vazbou, aby děti i učitelé věděli, jak na tom jsou děti se znalostmi. Test jsme si společně opravovali a k chybám jsme se vraceli spíše jako k ukázce toho, na čem je potřeba zapracovat. Nebylo to nic, co bychom měli nějak hodnotit. Pro mě jako učitele bylo zajímavé pozorovat, že přesto, že test nebyl hodnocený ani známkováný, stejně byly děti na začátku hodiny nervózní. Už jen to slovo test evokuje v dětech nervozitu. Zároveň je určitá míra zdravého stresu dobrá, může dítě aktivovat. Neviděla jsem, že by to byl stres negativní. Jen to děti vnímaly jako něco

jiného, než jaké je běžné vyučování. Některé starší děti vyžadují testy. Ale je to individuální. Některé mladší děti je také někdy vyžadují, bavilo je testování. Některé děti braly testy normálně a běžně, nebylo to pro ně nijak velké téma. Bylo vidět, že většina dětí to brala vážně a soustředila se, užívaly si testování jako nějakou výjimečnost. Děti, které jsou v páté třídě, si zkouší testy na gymnázia.

Stalo se, že už nějaké dítě šlo na gymnázium?

My teď fungujeme teprve čtvrtým rokem. Loni nebo předloni tu byl jeden chlapec, který šel na soukromé gymnázium. Přípravoval se a dostal se. Nedokážu zhodnotit, jestli to souvisí s naší školou, protože sem chodil jenom půl roku.

Jaké je profilování dětí?

To nedokážeme říct, protože teprve letos máme více dětí na druhém stupni. Teprve začínáme. Letos objevujeme, co je druhý stupeň, co děti potřebují.

Principem školy Kairos je vědomá komunikace. Jak jí v praxi dosahujete?

Prvnáci je jí učí. U dětí ji kultivujeme především skrz sněmy, potom skrze kruhy, kdy se řeší konflikty. Když jedna strana konfliktu něco řekne, tak se snažíme, aby ji druhá strana vyslechla. Aby vědomě vnímali, co se děje a vědomě dokázali toho druhého pochopit. Snažíme se o vědomou komunikaci také při kmenových schůzkách s učiteli. Vědomá komunikace je kultivovaná ve chvíli, kdy dítě udělá vědomou volbu, ať už v rozvrhu nebo jinde, a dokáže si tam dobře uvědomit, proč tuhle volbu udělalo. Nebo když komunikuje problém a své potřeby. Také ve chvíli, kdy je dítě v nějakém emočním stavu a nedokáže popsat, co se mu děje. Prostě mu jen není dobře, tak se učitel snaží popsat jeho vnitřní pocity a potřeby za něj. Snaží se vyhledat, co tam v něm je. Někdy si to dítě pocity uvědomí a umí o problémech dále komunikovat sami. Některé děti je potřeba k tomu přivést.

Může se u Vás placení školného rozdělit na splátky?

U nás se platí měsíčně, pololetně nebo ročně. Je to vždycky individuální přístup a dohoda s rodičem. Platby se dají pozdržet.

Setkali jste se již s rodinami, které by do Vaší školy chtěly dát své děti, ale neměly by na to finance?

Ano. Byla doba, kdy jsme si mohli dovolit nějaké dítě podpořit a přijmout ho za nějaké nižší školné. Teď se ukazuje, že škola má sama co dělat, aby se užívala. Takže teď si to moc nemůžeme dovolit. Nelíbí se nám to, ale nevíme, co s tím jiného máme dělat. Přestože je školné

takhle vysoké, tak je to nejnižší školné, které můžeme mít, abychom vůbec školu ufinancovali. Máme co dělat, abychom byli aspoň na nule.

Dostáváte jako soukromá škola nějakou dotaci?

Jsme normálně akreditovaná škola v rejstříku MŠMT, takže dostáváme dotaci. Což nám ale paradoxně na druhou stranu hodně komplikuje práci, protože je zde hodně byrokracie. Je to hodně náročné.

Jak je to s dodržováním RVP?

Z RVP jsme si vytvořili vlastní školní vzdělávací program. Ale i v RVP jsou doporučené výstupy, které musíme naplnit. Přestože jsme přesvědčeni o tom, že spousta těch věcí nebude v budoucnu použitelná pro život.

Chodí k vám kontroly? Mají nějaké výhrady?

Ano, chodí. Byly věci, které jsme si dokázali obhájit. Pokud se odchylujeme od něčeho, ale máme dobré vysvětlení proč, tak tam může být nějaká schovávavost z jejich strany. Oni jsou taky vázání nějakými svými povinnostmi a nemůžou nechat projít věci, které nefungují.

Myslíš si, že by v budoucnu mohly být svobodné školy zestátněny a mohly by být více finančně podporované státem?

To by bylo ideální a krásné. Vidím to jako dalekou budoucnost. Myslím si, že možné to je, ale za hodně dlouhou dobu. Ráda sleduji články od EduINu a mám pocit, že nějaká občanská aktivita je a některé věci se pomaličku hýbou. Jsou lidi, které to zajímá, kteří o tom píšou knihy, tlačí stát někam jinam. Ale jde to pomalu.

Co by se mělo změnit, aby byla více podporovaná svoboda ve školách?

Myslím si, že pro školy, že by mělo ubýt byrokracie pro akreditované školy. Je tam hodně papírů a výkazů, ubírá to soustředění na děti. A samozřejmě by se měla zlepšit kvalita učitelů, to je na prvním místě. Mám pocit, že v některých chvílích ani nejde o to, jestli je škola státní, soukromá nebo svobodná, ale že je škola taková, jací jsou tam učitelé. I ve státní škole je spousta tříd, které jsou vedené skvěle, to znamená, že nejde o typ školy. Je tam dobře připravený a vědomý učitel, naladěný na to, že žák je jeho partner, ne nějaký sud, do kterého má něco nalévat. Takže by se měla změnit příprava učitelů. Mělo by být víc praxe na pedagogických fakultách, místo teorie.

Příloha č.19 Rozhovor s rodičem ve škole Kairos

Rozhovor s učitelkou druhého stupně Petrou, která se stará o rodiče i je sama matkou žáka.

Jak jsou s prvky svobody spokojeni rodiče?

Jsou tam dva typy rodičů. Prvním typem jsou rodiče, kteří chtějí mít spokojené a šťastné dítě, ale zároveň chtějí výkon. Podle mě si neuvědomují představu svobody dítěte, nebo mají jinou představu svobody, než jim můžeme nabídnout. Snažím se s těmito rodiči promlouvat a řekněme ujišťovat je. Protože si chtějí být jistí, že jejich dítě nebude zaostalé oproti dětem, které chodí na klasickou školu. Je to kvůli tomu, jak rodiče mluví s kamarády a povídají si o tom, co jejich děti ve škole dělají. To si následně srovnávají a z toho pramení jejich strach.

Druhým typem jsou rodiče, kteří se obávají o to, aby jejich děti nebyly tlačené do nějaké struktury. Takže teď pracujeme na tom, že jednotlivé bloky a předměty budou mít tematickou strukturu, aby každý učitel věděl, co v průběhu roku s dětmi bude probírat. Jedná se o něco jako osnovy, ale nejsou to klasické osnovy – spíš takový tematický plán. Zrovna jsme přemýšleli, jak to uděláme komunikačně, aby se toho rodiče nezalekli. Protože to, že někam vnesu strukturu ještě neznamená, že lidem beru svobodu.

Tyhle dva typy rodičů se tu objevují. S některými z nich jsem měla schůzku. Těm prvním naprosto stačí rozhovor se mnou, kde jim vysvětlím, jak škola funguje a na čem pracujeme. Taky se hodně bojí, toho, že až dítě bude chtít dělat přijímací zkoušky, tak to nezvládne. Vysvětluji jim, že to je stejné jako na jakékoliv jiné škole, kde chodí na placené kurzy, aby přijímací zkoušky zvládly. Takhle to bohužel funguje, někdo na placených kurzech vydělá pár tisíc korun. Jedná se o tzv. bulimické učení, protože děti se naučí pouze na zkoušku a pak vědomosti mnohdy zapomenou. To rodičům dávám vždy jako příklad, protože tuto přípravku má v Praze skoro každá základní škola. Některé přípravy jsou dokonce i akreditované.

A jak školu vnímáš jako rodič?

Na škole mám syna a nebojím se vůbec ničeho. Důležitý fakt je, že do vzdělávání u nás vidím. Myslím si, že bychom rodiče měli do školy víc pouštět, aby jí viděli. Protože když jí uvidí, tak přestanou mít strach. Vidí vždy jen chaos na chodbě, když vyzvedávají své děti. To je normální, děti ve škole pobíhají. Ale nevidí obsah, který děti dostanou, sněmy, kruhy apod.

Pro učitele by měly být nejdůležitější děti a takovouto filosofii se zde snažíme razit. Takže jsem jako rodič úplně klidná. Možná je to tím, že moje dítě je v první třídě. Dokážu si ale představit, že až syn bude ve třetí třídě a něco nebude zvládat, tak si myslím, že mi to stejně nebude vadit. Myslím si, že když budu mít pocit, že něco nezvládá, tak se to zkusíme doučit doma.

Jak moc si dle vašeho názoru připadají svobodní rodiče? Mají pocit svobody? Mohou mluvit do vzdělání dětí?

Do vzdělání dětí můžou mluvit maximálně. Byla jsem na schůzce jako rodič a pak už jako učitel a v obou rovinách je prostor na vyjádření se. Můj návrh je, aby rodiče byli do procesu komunikačně víc vtaženi. Nemyslím to v tom smyslu, že přijdou a začnou říkat, co by chtěli, ale spíš že učitelé s nimi budou více mluvit o situaci jejich dětí a oni budou informováni. Protože můžou nastat nesrovnalosti z toho, že se něco děje, o čem rodiče nevědí. Chtěla bych rodičům dávat průběžné ujištění a informace. Někteří rodiče potřebují strukturu, přesto se rozhodli dát dítě na naši školu. Také strukturu potřebují, protože jim vadí, že nic nevědí. Neznamená to ovšem, že by dětem chtěli vzít svobodu.

Z jakého důvodu jste dali své dítě na školu Kairos?

Nechtěla jsem, aby mi ho v první třídě na klasické škole sešněrovala nějaká paní, která na škole učí 35 let. To byl hlavní důvod. Když by syn měl názor, za který by byl trestaný. Toho jsem se bála, to byl můj nejhlavnější důvod.

Dala by jsi sem syna, i když bys tu nepracovala?

Ano, začala jsem tu pracovat až potom, co sem syn začal chodit.

Bavíte se se synem doma o škole? Jak rozhovor probíhá?

Mám příklady špatných otázek, které rodiče dětem pokládají, ale ty synovi nedávám. Ani když jsem tu nepracovala, tak jsem se ho na školu moc neptala. Ptala jsem se ho na kamarády a on mi sám začal říkat, když se někde stal například nějaký konflikt. Chtěla jsem po něm, aby mi popsal konflikt. Chtěla jsem vědět, co se stalo. Neptám se ho na školu.

Myslíš, že je lepší cesta nepokládat dítěti otázky o škole?

Já nevím. Mám asi maximální důvěru v to, že se tady něco naučí, že tu má kamarády a že je mu tu fajn. Proto se ho neptám. Ale můj manžel se ho dřív každý den ptal, jak bylo ve škole. Syn odpověděl, že bylo dobře a tím rozhovor skončil. Ze začátku jsem šla v otázkách do hloubky já – zajímalo mě, jak by mi popsal dění ve škole. Ale připadalo mi, že ho ta otázka otravuje.

Jak jsi jako rodič spokojená se školou? Je něco, s čím jsi nespokojená?

Jsem spokojená. Myslím si, že ve škole musíme zapracovat na pochopení, co je svoboda. Teď například řešíme, aby děti nešli za hranu a nebyly nebezpečné pro ostatní. Když se jim dá absolutní volnost a děti nejsou pod kontrolou, tak si můžou někde ublížit. Může například docházet k šikaně nebo ohrožení zdraví druhého. Těmhle věcem by se mělo zabráňovat hned na začátku.

Můžeš porovnat jako rodič Kairos s klasickou školou?

Pro mě je skvělé, že když syn přijde domů, tak je to stále šťastné a spokojené dítě. To, co mu dávám od dětství, tak to má. Už jako malý se dokáže vyjadřovat k situaci dospělých. Myslím si, že kdyby byl na klasické škole, tak by začal mít strach říkat to, co si skutečně myslí. To je podle mě to nejdůležitější. Nesrovnávám a je mi jedno, co si ostatní lidé myslí. Dokážu si představit, že někteří rodiče můžou být smutní, když porovnávají výuku na klasické škole s výukou u nás. Podle mě pochybují o Kairosu, protože o klasice přeci nebudou pochybovat. Je

zajímavé, že na klasické škole jsou nedostatky přijatelné. Lidi dají hodně na to, co si ostatní myslí a celá společnost přijala klasické školství, ale Kairos je jiný.

Je pro Tebe výše školného přijatelná? Víš, na co konkrétně se peníze používají?

Určitě ano. Jako součást týmu to vím.

Jaké mají rodiče povinnosti, které musí dodržovat?

Asi jen zaplatit školné a jinak nic jiného nemusí. Ostatní věci jsou na jejich rozhodnutí. Pokud se nechtějí sejit, tak se nesejdou.

A když nefunguje komunikace rodič-škola? Když například rodiče nedávají dětem svobodu a nutí je chodit na předměty, které dítě navštěvovat nechce? Do jaké míry se to řeší?

Máme tady jeden takový případ. Většinou je to o rodičích, kteří se rozhodnou, jestli dítě ve škole ponechají nebo ne. U srovnávacích rodičů, kteří vyžadují znalosti, je to trochu problém. Pro to dítě je to špatné. Tyto děti potom už často ani nevědí, co sami chtějí. Protože rodiče tak dlouho chtějí něco za děti, že děti o tom přestanou mít přehled.

Komunikuje se to dál s tím dítětem? Ptáte se ho, jestli je s tím spokojený?

To jsem ještě nezažila. Když si promítnu svojí dřívější zkušenost, tak to rodiče umí zahrát, že není vidět, čím to přesvědčení vlastně je. Nebývá to otevřeně řečené, že se jim něco nelíbí. Často přejdou k manipulaci nebo k něčemu podobnému. Například znám dívky, které nechtějí chodit na sport, ale jejich rodič to chce po nich celý život. Tyto dívky už dospěly do stavu, kdy říkají, že tam chtějí chodit. Ale není to pravda, protože je znám. Obě chtěly chodit na jiný kroužek. Dostaly se do stadia, kdy samy ani nevědí, co chtějí. Bohužel to někdy může dospět až sem a není to dobré pro dítě. Potom to může mít dopad na jejich sebedůvěru.

Jak se cítíš jako učitelka na škole Kairos? Máš nějaké srovnání s klasickou školou?

Jako učitelka se tu cítím skvěle, protože můžu uplatnit přesně to, co jsem uplatnit ve školství chtěla. Mám obrovskou radost, když mají radost děti a vidím, že se baví, že jsme v tzv. flow. To mě hodně těší a dává mi to největší energii. Mám děti moc ráda, a když jdu na hodinu, tak mi to přináší vnitřní uspokojení. I když tu jsou různé děti. Na Kairosu je velké plus, že učitel časem začne uplatňovat ve svém životě znalosti a dovednosti, které se naučí s dětmi tady. Je to další obrovská dovednost pro život, už nejsem podvědomě takový válcovací typ. Hodně dětem chybí city a mazlení, jak na ně rodiče večer po práci nemají tolik času.

Ano, mám srovnání s klasickou školou. Po vysoké škole jsem zkoušela projektové vyučování, slučování tříd a vždy to byl problém. Jednalo se o šikanu ze strany ostatních učitelů. Na klasické škole dbali hodně na to, že se mají dodržovat pravidla, nemá se vybočovat a příliš se bavit s dětmi. Díky tomu, že jsem měla podobně svobodně přemýšlející kolegyni, tak jsme třídy mohly propojovat a děti to bavilo. Měli jsme například projekt, který jsme dělali dohromady se staršími a mladšími dětmi, chodili jsme i ven. Ale ostatním učitelům a řediteli vadilo, že jsme moc blízko dětem. Myslím si, že na nás žárlili. Děti za námi chodily, byly veselé, v klidu, říkaly nám spoustu věcí. A vedení s kolegy si uvědomilo, kde dělá chybu, že by to mohlo být i jinak. Děti totiž směrem k nám mluvily jinak, než s ostatními učiteli. Z dlouhodobého hlediska to pro mě bylo neudržitelné. V týmu takovýchto učitelů se nedalo pracovat. Byly to hrozné struktury. Učitelé byli ve škole mnoho let a byli hodně strojení. Kdyby mě nechali být, tak mi to nevadí, oni měli tendenci zasahovat do fungování. Muselo to být podle nich, protože jinak je to špatně. Nevadil mi ani počet 30 dětí ve třídě, protože jsem nepotřebovala klid ve třídě. Ale vyžadovalo to větší přípravu.

Je účet školy Kairos do jisté míry transparentní? Vědí rodiče, kam konkrétně jde školné?

Ano, máme sice transparentní účet, ale zatím jej nevyužíváme – jeho využívání je pro nás personálně náročné.

Myslíš, že by v budoucnu mohly být svobodné školy zestátněny a mohly by být více finančně podporované státem?

Ano, je jedním z našich velkých cílů, aby se prosadily do klasického školství myšlenky, které tady razíme a aby byly dostupné jakémukoliv dítěti.

Co by se mělo změnit, aby byla více podporovaná svoboda v klasických školách?

Důležité je vyměnit učitelský sbor. Je to hodně o postojích. Musí tam být jiní lidé, jinak to nebude fungovat. Neměli by tam být lidé, kteří jsou škatulkovací a vyžadují škatulkování i po ostatních. Jakmile někdo vybočí, tak je to špatně. Svoboda se nedá naučit. I když jsou učitelé, kteří jsou dobří, ale za čas je to zabije. Jsou ve společnosti lidí, která je ubíjející. Školy by měly líp zacházet s finančními prostředky a například nevyčerpávat dotace na poslední chvíli na nepotřebné věci jen proto, aby byly vyčerpané. Problém je i v tabulkových platech, protože učitelka, která učila ještě před padesáti lety má více peněz, než mladá učitelka s novými nápady. Platové tabulky nejsou motivační a neposouvají učitele nikam. Právě proto z klasického školství někteří lidé odcházejí a jdou jinam. Na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem jsme se věnovali alternativnímu školství a to hodnotím kladně.

**Příloha č.20 - Rozhovor se zástupkyní ředitele ScioŠkoly Praha 11, paní
Janou Bětík Wills**

Jaké jsou ve vaší škole prvky svobody? Jsou s těmito prvky spokojeni rodiče, děti a průvodci?

Svoboda je jedna z našich tří hodnot, které máme. Snažíme se školu provázat - svoboda je vyvážena odpovědností a solidaritou. Tyto dvě věci musely vyvážit svobodu, aby to začalo fungovat. První tři roky jsme měli svobodu mnohem více – odpovědnost a solidarita tu byla také, ale nebyla tolik výrazná. Děti ze začátku vnímaly svobodu tak, že ve škole můžou dělat, co chtějí. Z toho jsme se chtěli dostat pryč, protože to vlastně nic neznamená. Svoboda v současné době je nejvíc ve výběru. Děti mají možnost vybírat si z projektů, obzvláště na druhém stupni. Mohou si vybírat čas a způsob, jakým budou plnit jednotlivé úkoly. To je dle mého názoru největší prvek svobody. Děti milují, když mají možnost svobody, nemusí nosit bačkory, vykat vedení. To vše je pro ně důležité.

Měli jsme tu k 17. listopadu tzv. sociální experiment. Řekli jsme dětem, že tu máme nového ředitele, který zavádí nová pravidla. Cítili se jako v kleci, bylo jim to hodně nepříjemné. Takže vědí, že je tu svoboda a váží si jí. Ten den hodně vyšlo na povrch, jak mají svobodu rádi. Průvodci se s prvkem svobody snaží pracovat. U nás je to tak, že když dítě prokáže nějaké kompetence, tak může pracovat, na čem chce. Půlka rozvrhu na druhém stupni jsou projektové časy. V době těchto projektových časů se můžou zapsat na projekt, který vede průvodce, nebo je to tzv. Studovna, kdy si dělají na svých věcech. Svoboda je tu spojená s odpovědností – můžu dělat na čem chci, ale musím to později prokázat. Této svobody nevyužívá tolik dětí. Asi 20-30% dětí chodí do studovny. Děti vědí, že svoboda je těžší. Ale už to, že tu je možnost svobody, ukazuje absenci tlaku. Tím, že svoboda ve škole je, tak si jí děti váží a ne všichni jí využívají.

Myslím si, že rodiče vidí, že jim chodí domů spokojené děti. Teď tu byli loňští devátáci na návštěvě a bylo moc pěkně vidět, kolik si toho vzali ze školy. Říkali, že je tu skvělé emocionální prostředí, atmosféra a že tu získali důvěru k dospělým lidem. Rodiče občas mají pocit, že se jim jejich malé děti můžou jevit jako drzé. Je to z toho důvodu, že se děti učí pracovat se svobodou. Ale jinak jsou rodiče spokojení.

Panují na škole prvky demokracie?

Máme školní shromáždění. Bylo důležité naučit se vést shromáždění a sbírat k němu podněty. Je tu papír, který visí na stěně, a všichni tam můžou zapsat, co chtějí na shromáždění řešit. Děti to různě využívají. Jsou měsíce, kdy se tam napíše víc věcí. Teď to trochu usnulo. Loňské děti nám říkaly, že jsou ve škole spokojené, tudíž toho na zlepšení tolik není. Témata se sbírají tak, že občas na shromáždění padne nějaký návrh, ten se probere na tzv. věkové skupině. U nás je

první třída zvlášť a potom jsou dvojročí (dvě navazující třídy dohromady, pozn. autora), až do deváté třídy. Za každou skupinu řekne svůj názor zástupce na školním shromáždění. Ale na shromáždění může přijít kdokoliv, když chce. Shromáždění je dobrovolné. Jen občas bývá povinné, když je potřeba řešit něco, co musí řešit všichni.

Děti máme rozdělené do tzv. kolejí. Každá kolej je dětská skupina namíchaná napříč věkem. Má odpovědnost za nějakou činnost ve škole. To znamená, že máme kolej poslanců, kteří organizují každý týden školní shromáždění. Oni jsou ti, kteří mají zodpovědnost, že shromáždění bude fungovat. Děti, které ho vedou, se v této oblasti hodně zdokonalují. Ostatní děti jsou občas docela líné chodit na shromáždění, protože se toho u nás hodně děje. Tak nechávají rozhodnutí na poslancích. Rozhodně to však začne celé fungovat, až když se věci začnou řešit. Není to tzv. hraní si na demokracii. Děti spolurozhodují o tom, co se ve škole děje. Někdy nějaké děti řeknou, že nějaké věci nemůžou změnit. Ale to je spíš nedostatek aktivity na jejich straně. Ptáme se jich, kdy přišli s nějakým návrhem. Občas by si děti jen rády stěžovaly, ale u nás to mají těžké v tom, že to opravdu můžou změnit. Dokonce tu máme z občanské nauky kurikulum, neboli ŠVP, rozdělené na výzvy. Některé výzvy jsou povinné, těm říkáme jádro. Všechno, co je v jádru, je něco opravdu důležitého do života. Takhle jedna jádrová výzva z občanské nauky se jmenuje: Změním to. Tady si na druhém stupni vyzkouší, že když je něco štve, tak to mohou změnit. Třeba je štve, když je nelogicky namalovaný přechod na silnici nebo se jim nelíbí něco ve škole, tak si zkusí napsat žádost a formulovat svoje požadavky. Musí je přednést způsobem, aby s tím někdo chtěl něco udělat. Je třeba mít své návrhy podložené argumenty. Pro nás je důležité, aby děti byly občansky aktivní. Jádro musí absolvovat každý, takovýchto projektů z občanské nauky tu máme víc. I v kolejích se učí, že když chtějí něčeho dosáhnout, tak k tomu vede spousta práce.

Potom tu máme kolej mediátorů, kterou vedu já. Mediátoři jsou PR v řešení konfliktů – učí se mediovat konflikty. Koleje jsou v pátek první hodinu. Odliv některých konfliktů vyřeší právě mediátoři. To je také docela zajímavý prvek. Děti si u nás volí, do které koleje chtějí chodit.

Jak velký rozdíl je v míře svobody na 1. stupni a na 2. stupni?

První roky byla všude hodně široká nabídka. Rychle jsme se ale poučili a teď je rozhodně svoboda vzrůstající. Prvňákům nenabízíme něco, co je pro ně neunesitelný výběr svobody. Vybírají si aktivity, které průvodce připraví – například vyberou si z dvou druhů cvičení. Navíc se musí naučit číst a psát, takže je pro něj výběr dost omezený. Postupně se jim výběr navyšuje. Snažíme se vše dělat interaktivně, máme zde kritické myšlení. Prvňáci až pátáci si vybírají tříměsíční projekt na umění, který je zaměřený divadelně, hudebně nebo výtvarně. Tento výběr

a nesení odpovědnosti za tento výběr se zvětšuje od první třídy. U čtvrté, páté třídy je výběr předělový a je tu větší snaha vést děti ke svobodě. Deváták si může hodně vybírat a pracovat si na svých věcech, když má k tomu kompetence. Obecně svoboda není věc, po které lidi tolik prahnou. Svoboda znamená odpovědnost a to je někdy náročné přijmout. To se tady děje, zažíváme to. Vidíme, jak někdo nechce přijmout svobodu. Naši loňští devátáci říkali přesně to, v čem viděli rozdíl, když přišli na naši školu. Najednou na ně spadlo více zodpovědnosti a v tom je naše škola těžká.

Jak moc si dle vašeho názoru připadají svobodné děti, jejich rodiče a průvodci? Máte od nich nějakou konkrétní zpětnou vazbu?

S rodiči se vídáme na tripartitách a na setkávání rodičů. Sbíráme od rodičů podněty, někteří rodiče jsou skvělí a mají dobré nápady. Někdy člověk musí vědět, že on dává tvář škole a některé věci si musíme ustát. Nebývá to vždy jednoduché, fungujeme teprve pátým rokem. Rodiče jsou u nás zvyklí, že do fungování školy hodně mluví a musíme to umět vyvážit, abychom školu tvořili jen s týmem a ne dohromady s 350 rodiči. Myslím, že tu rodiče mají prostor a máme s nimi dobré vztahy. Když sleduji, co mají učitelé na jiných školách za rodiče, tak máme velkou výhodu. Jsou to často fajn lidé, kteří spolupracují. Také mají své zaměstnání a nemají tolik času. Máme nějaké aktivnější rodiče, kteří jsou užiteční.

U průvodců se svoboda oproti začátku zúžila. Průvodci se musí držet jádra, abychom v projektech nabízeli to, co tvrdíme, že se děti mají naučit. V tom by průvodci měli být zodpovědní a měli by být schopni toto jádro pokrýt. Dříve jsme tu jádro neměli a každý si mohl dělat libovolný projekt. To mají lidi samozřejmě rádi, ale všeho moc škodí. Když má člověk neomezenou svobodu, tak se v ní mnohdy ztrácí. Tady je veliká míra svobody, od průvodců je vyžadována kreativita. Skoro nic se tady nerecykluje, pořád se tu hodně přizpůsobuje dětem a člověka napadnou nové věci. Myslím si, že průvodci mají velkou míru svobody v tom, dělat školu tak, jak si myslí, že to dává smysl. Rozhodně v porovnání s jinými školami. Je to na jednu stranu skvělé, ale na druhou stranu hodně vyčerpávající. Opravdu školu vytváříme dohromady a to se nám skvěle vyplácí. Když to vymyslí jen vedení nebo někdo, tak je to velký boj o prosazení pravidel. Ale když vymýšlíme pravidla dohromady, tak je to skvělé. Každý se má podílet na koncepci školy a to je velká práce. Když jste ve škole, kde už jsou zaběhnutá pravidla, tak to může být pohodlnější. Pro nás je smysluplnější, že pravidla vytváříme spolu. Hodně se dětí ptáme na zpětnou vazbu. Teď jsme svobodu víc utáhli, protože po nich chceme více vyváženost solidaritou a odpovědností. Spíš to nakonec kvitují, protože je to čitelnější. My si musíme hlídat, abychom tam prvky svobody stále měli.

Jaké mají děti, rodiče a průvodci povinnosti, které se musí dodržovat? Co se stane, když povinnosti nedodrží?

Ano, máme tu něco, čemu se říká Práva a povinnosti. To jsme převzali od jedné alternativní školy v Portugalsku. To znamená, že každý má právo například na klidnou práci, ale zároveň má povinnost vytvářet prostředí, kde se dobře pracuje. Chceme, aby právům a povinnostem rozuměli všichni ve škole. Děti si samy vytvářely práva a povinnosti – zapisovaly je na papír a vyvěšovaly je ve třídách. Potom jsme s dětmi znovu probírali, jak práva a povinnosti chápou. Cíl tohoto roku je, že si práva a povinnosti ještě více zažijeme, abychom je všichni měli v hlavě. Nechceme, aby to byl školní řád, který nikdo nikdy nečetl, ale aby práva a povinnosti byly funkční. Také je důležité, aby děti věděly, že když si něco vyberou, tak to musí dokončit. To nám přijde důležité. Líbilo se nám vyvažování práv povinnostmi a v případě, že to nefunguje, tak i důsledky. U nás ve škole se sešlo hodně průvodců, kteří jsou liberálnější a utekli z klasických škol. Ale je třeba, aby zde byly důsledky pro průvodce i pro děti. Nechceme být na nikoho nepřijemní, ale je třeba, aby všichni věděli, o co se opřít a že někdo nějaké důsledky vyžaduje.

Jak se cítíte jako zástupkyně, potažmo průvodkyně na ScioŠkole? Máte nějaké srovnání s klasickou školou?

Zástupkyně jsem na jiné škole nebyla. Cítím se tu dobře, je to tu skvělé. Mám pocit, že dělám smysluplnou práci a můžu ovlivňovat to, jak škola vypadá. Můžu pružně reagovat a díky tomu se požadavky dlouho nevtlačou. Je zde možná změna, to je podle mě sen každého člověka. Samozřejmě to je hodně náročné, protože školu stále vymýšlíte. Prevence vyhoření je u nás velké téma, protože zaměstnanci jsou zapálení a hodně toho pro školu dělají. Je potřeba o sebe více pečovat.

Má výuka ve SCIO školách nějakou strukturu?

Strukturu a rozvrh máme. V tuhle chvíli je stále povinná matematika, čeština a angličtina. To máme většinou ráno – tři triviové předměty. Ty bývají po ročnících. Potom máme předmět Svět v souvislostech, do něj se schovají téměř všechny ostatní obory. Ty kombinujeme napříč věkovou skupinou nebo někdy i dokonce 3 – 4 třídy dohromady. Na prvním stupni bývají i umělecké předměty, které bývají od první do páté třídy. Nepropojujeme všechno bezmyšlenkovitě, ale jsme cílenější. Ptáme se na to, proč jednotlivé předměty propojujeme. Většinou to funguje v uměleckých předmětech, kde se může namíchat prvňák s pátákem, kteří spolu například hrají divadlo. Nefunguje to tak dobře, když je dáte spolu na češtinu. Anebo

když se dají spolu na jiné předměty, tak je potřeba promyslet, jak se to udělá. Aby to nebylo jenom mixování dětí věkem, ale abychom věděli, proč je mixujeme, v kterou chvíli a jaký to má smysl. Struktura na druhém stupni je vázaná na to, že školní rok je rozdělený na tři období – říkáme tomu trimestry. První je do Vánoc, druhý do Velikonoc a třetí do konce školního roku. V tomhle období se nabízí nějaké projekty, které si děti zvolí. Děti si to rozhodnou – tím jsou vedeny k vnitřnímu rozhodnutí. Neučí se to kvůli nám nebo si neodškrtávají jen nějaké výzvy. Povinně si musí splnit jádrové výzvy, které si můžou libovolně rozložit. Například, jestli si výzvu z matematiky splní až ve třetím trimestru nebo si zvolí projekt, na kterém si výzvu splní. Jádro je vlastně malá část – děti se dále rozhodují, jaké další výzvy si splní, vzhledem k jejich zájmu.

Popište prosím projekt Samorost. Z Vaší přednášky na PedF jsem pochopila, že se jedná o jeden den, většinou to bývá pátek, kdy si děti mohou vybrat, jaké předměty navštěvují. Pochopila jsem to správně?

Ano, Samorost teď míváme ve středu. Vypadá jinak na prvním a druhém stupni. Na prvním stupni se stále jmenuje Samorost a je tam velká vůle. Děti si sami volí, na čem pracují. Dlouho jsme hledali formu Samorostu a pomohl nám rozpis, co v Samorostu děti dělají. Někdo říká, že se mají nechat děti úplně být. Pro nás je to velký otazník, co znamená nechat děti úplně být ve třídě, kde nic moc není. V době, kdy jsou děti zvyklé hodně věcí zkoumat na internetu a nemají k dispozici internet, tak musí mít ve třídě pomůcky, s kterými budou pracovat. Kdybychom byli venku, tak je můžeme nechat úplně být. Ve třídě to je s otazníkem. Ovšem děti Samorost milují. Na druhém stupni tomu říkáme Studovna. Rozhodně to funguje, ale více jako studijní prostor. Když na druhém stupni během dne splní angličtinu, češtinu a matematiku, tak potom můžou kdykoliv jít na studovnu, pokud nepůjdou na projekt. Teoreticky by mohlo dítě na druhém stupni být půlku času, který je ve škole, na studovně. Ale nikdo to takhle nemá. Být na studovně znamená, že pracují na něčem, co si zvolí. Většinou to jsou věci, které musím splnit, ale jsou užitečné a fajn. Děti si například plní další výzvy, které je zajímají, anebo plní tzv. svoje osobní výzvy. To je něco, co jsem si sám zvolil a není to vůbec povinné. Máme elektronickou databázi jader a výzev. Je možné, že někdo vymyslí něco, co tam zatím nemáme. Když dítě zvládá to, co má povinné, tak má volný prostor. To znamená, že čím víc mám odpracováno na povinném, tím více se mi otevírají dveře, že si můžu dělat na něčem libovolném. Tahle možnost je pro ně skvělá a je super, když k tomu někdo dojde. Ale není tolik dětí, které k tomu dojdou. Je asi jen 20% dětí, kteří na studovnách jdou po svých věcech. Je větší procento dětí, které si zde úplně v klidu plní svoje výzvy. Ale to, že si učení na studovně rozvrhují samy, je ten moment, kdy to

funguje. Poučili jsme se na portugalské škole, že není úplně šťastný přístup nechat dětem pořád volnost. Vytvořili jsme zde příjemné pracovní prostředí. Dřív jsme měli učení volně v prostoru a pro děti to bylo těžké, když jsme je nechali kamkoliv zalézt. Je to náročné na sebedisciplínu. Říkáme dětem, že teď je čas na to, aby se koncentrovali na rozvoj v plánu, který si sami stanovily, a potom je čas na odpočívání. Studovna je volný pracovní prostor v tom, že si dítě rozhoduje kdy, jak a co se bude učit. Ale je to v prostředí, které je tiché. Ticho jsme zaručili tím, že jsou děti namixované od šesté do deváté třídy. Snažili jsme se to namixovat i genderově a výkonostně, aby v každé skupině byly děti, kterých se ostatní mohou na něco zeptat. Rozhodili jsme děti do čtveřic trvale na celý čtvrtrok nebo i na celý rok. Ukazovalo se, že se s kamarády neučí moc dobře, protože si více povídají. Děti byly za toto rozdělení hodně rády. Dále je ve studovně puštěná potichu nějaká nerušivá hudba, která nám určuje hladinu hluku. Nikdo nesmí mluvit hlasitěji, než zní hudba. Ve třídě se vytvořilo velmi příjemné pracovní prostředí tím, že je tam hudba. Ticho není úplně dobré na soustředění. Někdo pouští vážnou, někdo relaxační, někdo příjemnou a oddychovou hudbu. Děti mluví potichu, když něco potřebují. Prostředí evokuje kavárnu ve chvíli, když se nám tam dobře učí. Většinou je ve třídě klid, a když dítě chce pracovat s nějakým jiným, tak jen řekne, že od tolika do tolika hodin s ním bude pracovat. Není problém, když někdo chce pracovat s někým z jiné studovny. Je to trochu víc vědomý proces, není to nahodilé. Snažíme se dětem zvědomovat proces učení, tím, že si ho naplánují. Teď jsme více podchytili a děti si to takhle chválí. Děti vlastně najednou vidí, že když je tam příjemné pracovní prostředí, tak mají šanci lépe se soustředit. K tomu jsme dospěli po čtyřech letech.

A jak to vypadá prakticky? Ve třídě je například šest čtveřic?

Ano, máme asi 22 dětí v jedné třídě. Ty jsou rozdělené do trojic a čtveřic. Jsou tam dva tzv. správci studovny. Jeden je asistent pro děti se speciálními potřebami a druhý jim pomáhá, když potřebují s něčím poradit. Snažíme se je vést k solidaritě, takže když něco nevědí, tak se mají nejprve zeptat člověka ve čtveřici a potom teprve jít za průvodcem. Je to něco, co jsme začali a funguje to nejlíp ze všech Studoven a Samorostů, co jsme na druhém stupni měli. Učíme se s tím pracovat, je to fajn.

A na druhém stupni to takhle nefunguje?

Na druhém stupni jsme měli takovou zkušenost, že děti nám říkaly, že nevědí, co mají dělat. Byly v tom takové ztracené. Na prvním stupni tenhle problém není. Děti si víc hrají, víc tvoří spontánně. Děti tvoří v určitém čase a milují to. Nejdříve jsme si mysleli, že druhostupňové děti

budou plakat po tom, že jsme jim tuhle formu Samorostu sebrali, ale to se vůbec nestalo. Jsou s tím v pohodě a jsou rádi, že jsme jim vytvořili prostor, který je klidný a příjemný.

Je psaní testů dobrovolné ze strany dětí? Vyžadují testy děti?

Ano, i když jsme u nás dlouho testy neměli. Někdo je používá pravidelně, někdo jen občas, někdo vůbec. Záleží na předmětu nebo projektu, který si zvolí. Ale děti u nás, podle mě, nemají stres z testů. Občas jsou rádi, že jim nějaký test dáme, aby věděli, jak na tom jsou. Hodně pracujeme s tím, že výsledek testu je skvělá informace a chyba je nejlepší učitel. S tím pracujeme po téhle stránce, aby to nebylo nepříjemné a špatně známkové. Děti s tím nemají problém. V osmé a deváté třídě se s testy pracuje cíleně, obzvlášť v deváté třídě. Je důležité, aby si děti zvykly, že je něco více limitované časem. Tam s testy pracujeme. Přijde mi, že to není boj s námi – děti vědí, proč to děláme a že je čekají přijímačky.

A jak je to se SCIO testy, které jsou srovnávací? Zvládají je děti?

Občas musíme nějakou třídu s něčím otestovat, říká nám to například inspekce. Ředitel třeba minulý rok udělal zkušební testování a tam byly často výsledky nízké. Problémem byl, že děti neznaly testovací prostředí. Potom jsme jim řekli, že je třeba za tři týdny otestujeme znovu. Cíleně jsme je k tomu připravovali a dopadlo to pak dobře. Byli jsme v průměru nebo dokonce nadprůměrní. Když chcete děti vytrénovat, tak je vytrénujete. Obecně bych řekla, že děti u nás z testů stres nemají. Je to jeden z nástrojů na ověřování výsledků.

Jak si vybíráte žáky a jejich rodiče? Děje se Vám někdy, že si s žáky/rodiči nevyhovujete a musí školu opustit?

Spíš někdy sami odejdou. Je hodně důležité, aby s námi byli rodiče v souladu. Nic jim nezakrýváme a snažíme se jim říct upřímně, jak to je. Naše škola je 5 let stará, spoustu věcí vymýšlíme. Vysvětlujeme rodičům, jak věci doopravdy děláme. Je důležité, aby byli oba rodiče opravdu v souladu. Nikdy není dobré, když je jeden rodič pro a druhý není. Často nám sem rodiče dají děti a neuvědomují si, jaký to bude mít dopad. Dokud jsme neměli první úspěšné devátáky, tak rodiče začali pochybovat o tom, že děti dělají dost. Děti tu byly spokojené a chtěli tu být, ale rodiče jim říkali, že jim koupí počítač nebo psa, aby ze školy odešli. Na jiných demokratických školách je situace podobná. Dokud nejsou zkušenosti o úspěšném uplatnění dětí, tak rodiče mívají pochybnosti. Také jsou rodiče, kteří jistí, že jim nebo dětem naše škola nevyhovuje a odejdou. Každý rok nám odejde 5-10 dětí. Někteří odchází i na gymnázia. Pro nás je samozřejmě nejlepší, když s námi zůstanou až do konce, ale je to normální. Odliv není nijak dramatický. Devátáci, kteří šli na gympl, nám říkají, že se umí učit. Naše děti třeba něco

nevědí, ale děti z ostatních škol to taky tolik nevědí. Tím, jak máme jádro, tak každý musí projít trochu chemie, trochu fyziky, ale takové praktické. V chemii se učí o drogách, o lécích – o tom, s čím se děti potkají. Je potřeba, aby o tom něco věděly. Kdo chce chemii studovat víc, tak máme například nějaké chemické projekty, na které mohou chodit. Děti zjistily, že jsou komunikačně zdatnější, umí se víc učit. Máme tu projekt, co je jmenuje Studijní návyky. Učíme se, jak se učit, organizovat si čas a podobně. V tomhle jsou děti popředu, takže když jsou v něčem jiném pozadu, tak se to doučí. Občas musí v něčem více zapracovat, ale nemyslím si, že by to bylo proti jiným dětem z jiných škol tak hrozné.

Napadá mě, že gymnázium je úplně jiný typ školy. Rodiče asi změni priority, když chtějí dát dítě ze ScioŠkoly na gymnázium.

Ano, občas chtějí rodiče dát děti na doučování, ale my jim říkáme, ať se to dítě už učí u nás. Ať si děti naberou výzev kolik chtějí. Důležité je, abychom byli s rodiči v souladu. Vedeme s dětmi individuální rozhovory a snažíme se, aby každý průvodce měl nějaký základ v koučingu. Já mám jako jeho třídní patron čas na to, abych se s dítětem cíleně bavila a snažila se zvědomit jeho silné stránky a jeho skutečná přání. Řeknu mu, že ho dokážu k jeho cíli dovést. Je normální, že některé děti na základní škole ještě neví, co chtějí dělat. Když to neví, tak je to v pořádku a dále si rozšiřují vědomosti. Snažíme se děti podporovat, z individuálních konzultací známe jejich silné stránky. Plán by měl mířit k tomu, co si dítě vymyslelo. Tím si zvědomí, co si vybralo a pak na tom pracuje.

Je na ScioŠkoly povinná angličtina? Ondřej Šteffl v brožurě o SCIO školách uvádí, že aby bylo dítě studijně autonomní, musí rozumět anglicky. Je to bezpodmínečná nutnost?

Ano, myslíme si, že angličtina je velmi důležitá. Když k nám teď přišli na návštěvu naši bývalí deváťáci, tak říkali, že mají nadprůměrnou angličtinu. Dokáží plynně mluvit s cizinci. Myslíme si, že kromě hodin angličtiny je důležité, abychom měli nějakého průvodce angličtináře v klubu. Někdy se nám to podaří, někdy ne. Chceme, aby byli ve škole lidé, s kterými je potřeba mluvit anglicky. Občas máme projekty, které nejsou na angličtinu, ale jsou vedené v angličtině. Například IT projekty, které jsou napůl vedené anglicky. Je třeba děti konfrontovat s jazykem. Hodně jim říkáme, že angličtina je velmi důležitá a měla by být samozřejmostí. Jádra z angličtiny vypadají tak, že jsou rozdělené na psaní, čtení, poslech a mluvení. Zkouška je z těchto čtyřech oblastí a je docela těžká. V části čtení mají umět v 6. -7. třídě přečíst knihu s obsahem 700 – 800 nejpoužívanějších slov. V deváté třídě by to měla být kniha s 1 500-ti nejpoužívanějšími slovy. Já sama bych si přála přečíst dvě takovéto knížky z angličtiny na základní škole. Toto jádro je velmi náročné, je třeba na něm hodně pracovat. V části mluvení

musí uspět v modelové scéně, aby to nebylo jen o vyplňování testů, ale aby to byla užitá angličtina. Chceme, aby děti uměly opravdu reagovat. V části psaní mají v 6. – 7. třídě napsat dopis a v 8. - 9. třídě napsat příběh. Aby to uměli, tak musí mít slovní zásobu a gramatiku. Angličtina je docela těžká proto, že si myslíme, že bez angličtiny se člověk v dnešní době neobejde. Je to hodně dobrá dovednost.

Jak je to na škole s přestávkami?

Máme normálně přestávky. Chceme děti naučit pracovat s vědomým rozlišováním času mezi prací a přestávkou. Je to jedna z našich klíčových kompetencí. Chceme, aby se děti učily cíleně využívat čas přestávky na relaxování. V přestávkách nemáme dovolené mobilní telefony, protože z hlediska koncentrace a mentální hygieny je telefon hodně špatný nástroj.

Takže máte 45 minut výuky a potom 10 minut přestávky?

Projekty máme 1,5 hodiny. Některé akce jsou celodenní, ale klasická hodina je 45 minut s přestávkou. Průvodci se snaží přestávky přizpůsobovat soustředění dětí. V případě, že se děti nesoustředí, tak dají přestávku dříve. Nemáme zvonění – čas si hlídají průvodci, nebo děti řeknou, že jsou unavené.

Jak zvládáte děti s poruchami chování?

Máme tady speciální pedagožku a psycholožku, což je skvělé. Máme tu 7 asistentů na 9 tříd. Takže v každé třídě, kromě dvou, je asistent. Na začátku se nabralo hodně dětí s poruchami chování, což hodnotím jako přečíslení. Snažíme se, abychom děti stačili integrovat a aby to třída zvládla. Aby děti absorbovala a nebyla přetížena. Když je dětí s poruchami chování hodně, tak to přestane fungovat. Děti integrujeme, ale naše škola není dobrá pro děti se speciálními potřebami. Občas nám je sem posílají z pedagogicko-psychologických poraděn, ale to je chyba. My tu vyžadujeme velkou míru svobody a to pro děti není nejvhodnější. Naopak je pro ně lepší, když má škola jasnější mantinely. Říkáme jim, že je tu příjemná a přátelská atmosféra a malé třídy. Ale chceme od dětí hodně z hlediska samostatnosti a to bývá v rozporu.

Máme tu děti s lehčím ADHD, kteří jsou většinou nadprůměrně chytrí. Na druhém stupni ze zlobení většinou vyrůstají a projekty jim hodně pomůžou. Ale nejsme cíleně pro děti se speciálními potřebami.

Co určuje cenu školného? Proč je na každé SCIO škole jinak vysoké školné, i když jsou školy ve stejném městě? Děláte si studii, že jsou rodiče v daném regionu ochotní zaplatit tolik peněz?

Ukazuje se, že klíčovou je lokalita. V každé lokalitě je jinak drahý nájem. Pro některé rodiče není problém vysoké školné, pro některé to problém je. Je to kombinace nájmu budovy a reakcí na finanční možnosti rodičů. Snažíme se tomu vyjít vstříc. Ale samozřejmě je jiný nájem ve Frýdku – Místku a v jiný v Praze.

Setkali jste se již s rodinami, které by do Vaší školy chtěly dát své děti, ale neměly by na to finance?

Ano, často jsou to děti průvodců. Máme nějaký fond, kde se snažíme podporovat rodiče, pro které je školné finančně náročné. Ale je to limit soukromé školy. Mě samotné by se líbilo, kdybychom neměli školné, ale bohužel to tak je. Setkáváme se s rodiči, kteří nemají peníze na školné. Máme trochu slevy na sourozence, ale nejsou výrazné. Jsou školy, které to řeší stipendii, ale u nás to tak není.

Máte na ScioŠkole transparentní účet? Jde školné na účely, na které bylo vybráno? Vědí rodiče, kam konkrétně jde školné?

Teď jsme měli radu, kde jsme to řešili, rodiče chtěli vědět více informací. Teď to tolik přehledné není. Myslím, že by to mělo být přehlednější pro rodiče. Je to náročné zprůhlednit, je to citlivá otázka.

Myslíte si, že by v budoucnu mohly být svobodné školy zestátněny a mohly by být více finančně podporované státem?

Bylo by fajn, kdyby tomu stát nebránil, kdyby se snažil o rozvíjení alternativy a bral ji jako zdroj inspirace. Bylo by super, kdyby alternativa a státní školství splynulo. Zatím je alternativa spíš reakcí na státní školství. Jsou země, například Finsko, kde je samotné státní školství tak dobře vedené, že alternativa ani nemusí vznikat. Když tam chce učitel dělat dobře školu, tak může jít do státního školství. Až budeme na takové úrovni, tak to bude skvělé. Zatím to vidím jako příležitost. Setkávám se s lidmi, kteří se snaží měnit státní školství a tam hodně záleží, kolik má učitel energie a trpělivosti. Ztratí tam roky tím, aby udělali jen malou změnu, a ještě za to bývají kritizováni. Některé státní školy jsou skvělé, je to hodně vedením. Ale v širším měřítku se bojím, že to takhle není. Chodí k nám na návštěvu lidé ze státních škol, to hodně podporujeme a jsme tomu otevření. Je super, že některé naše prvky zavádí i na státních školách. Podle mě je dobré, že se to alespoň trochu hýbe. Byl zde projekt ScioŠkoly školám, abychom

nebyli pouze jako uzavřený systém. Chceme být inspirací pro to, jak se to dá dělat jinak. Nechráníme si svoji filosofii.

Hodně by se měla změnit vysokoškolská příprava, v tom je celý klíč. Je potřeba nalákat do školství lidi, kteří jsou skvělí a udělat skvělou vysokoškolskou přípravu. Aby tam bylo hodně praxe, učitelé byli připraveni, viděli spoustu dobrých příkladů. Česko je konzervativní stát a do školství se občas stahují ti nejkonzervativnější lidé. Doba se hodně posunula a je třeba, aby se měnilo i školství. Neříkám, že to, jak děláme školu, je jediná varianta. Je třeba, aby bylo víc variant, o kterých se bude vědět. Je třeba informovat o tom, co funguje a zkoušet nové věci.

Příloha č.21 - Rozhovor s žákyní ScioŠkoly Emou Ďukičovou (9.třída)

Cítíš se ve škole svobodná? Co pro Tebe znamená svoboda?

Ano, cítím se tu hodně svobodně, v plno věcech. Myslím si, že je to jedna z největších výhod této školy, mimo jiné. Svoboda pro mě znamená, že si můžu rozhodovat o nějakých věcech. Mám zde možnost výběru a vyslovení svého názoru. To je pro mě hodně důležité, že můžu říct svůj názor a debatovat o tom - nejsem tu umlčená. V minulé škole nebylo žádné debatování.

V této škole máme zodpovědnost, která je však provázána případnými následky. Máme tu zodpovědnost. Cítím se v tom komfortně a myslím si, že to funguje. Je dobré, že se učíme zodpovědnosti. Není to tak, že průvodci nebo učitelé dělají vše za nás. My víme, že něco takového jako zodpovědnost existuje.

Myslíš, že je na škole demokracie?

Ano, myslím, že je. Máme tu shromáždění, kde probíráme různé záležitosti. Teď se tam moc věcí neprobírá, protože není co probírat a nechodí tam moc starších dětí. Je důležité to, že když má někdo nějaký názor nebo návrh, tak si ho ostatní vyslechnou a baví se o tom. Třeba se

nedostane k hlasování, protože to není nic, o čem bychom měli potřebu hlasovat. Ale je tady možnost, říct svůj názor. Hlasujeme zde o menších věcech.

Jak se Ti líbí na škole? Co konkrétně se Ti líbí?

Líbí se věci, které se učíme. Nemáme klasický způsob výuky – třeba se neučíme letopočty v dějepise. Není to jen tak, že by do nás průvodci sypali informace, které by se ztrácely. Ve škole jsem dostala schopnost seberealizace a sebereflexe. Naučila jsem se prezentovat a mluvit před lidmi. To se mi hodně líbí a myslím si, že to budu potřebovat v životě více, než mnoho konkrétních vědomostí. Je skvělé, že se můžu naučit věci, které prakticky použiji v životě a není to jen o tom, abych prošla studiem.

Je třeba něco, co se Ti nelíbí? Co by jsi změnila?

Škola se hodně mění. Motto školy zní: Změna je pro nás trvalý stav. Skoro každý rok se nám nějakým způsobem mění systém. Předtím jsme měli výzvy, teď máme jádra a výzvy. Pořád se to mění. Nejde o to, že by se mi nelíbila ta změna samotná, ale nelíbí se mi, že nic nevydrží moc dlouho. Pořád se tu něco nového vyvíjí a zkouší se nejlepší varianta. Není snadné, ani možné najít pátým rokem dokonalý způsob výuky. Ale minulý rok jsme měli nějaký systém a teď máme zase jiný systém. Než člověk zapadne do nového systému, tak je možné, že se systém zase změní.

Takže bys ráda něco stabilnějšího?

Asi ano. Mně změny nevadí, ale když jich je hodně a jsou pořád, tak je těžké do toho zapadnout. Například, když přijde někdo do školy nově. Na klasické škole se zase většinou nemění nic. Není tam možnost změny, která je hodně důležitá. Je skvělá, ale někdy je změn prostě moc.

Na jakou střední školu chceš jít?

Chci jít na anglické gymnázium, ale ještě jsem nenašla konkrétní školu. Špatně se hledají, protože jsou všechny hodně drahé. Takže ještě vybírám, ale chci jít na anglickou školu.

A co bys řekla, že je tu dobrého, člověku, který tu nikdy nebyl? Jak bys mu vlastně školu popsala?

Rozhodně bych řekla, že na téhle škole je možnost výběru, možnost vyjádření názoru i seberealizace. Škola děti hodně mění a pomáhá jim učit se učit a přizpůsobovat se. Je tu studijní autonomie, díky které to mají jednodušší.

Když bys potřeboval klid - máš ve škole místo, kde klid najdeš? Například když máte střeďeční Studovnu?

Určitě, ve studovně je ticho skoro vždycky. Ve středu je ticho po celé škole. Dají se tu najít místečka – například knihovna nebo čajovna. Ale ty bývají většinou zamčené, což je škoda. Dříve byly odemčené a my jsme si tam mohli v klidu povídat.

A jsou zamknuté jen na nějakou určitou dobu a potom je zase odemknou?

Asi ano, ale vlastně nevím. Ten systém ještě není dodělaný. Takže je v podstatě docela těžké najít klidné místo. Většina místností je otevřená a nejsou tam dveře. Ale když chce mít člověk samostatnou práci v hodině, tak dá učit na chodbě. Tam nebývá moc hodin, aby tu nebyl hluk. Místo se najde, ale je třeba hledat prázdnou místnost. Není tu vyloženě prázdná místnost, ve které bychom se učili.

Chodil/a jsi do jiné školy? Do jaké?

Ano, chodila jsem na normální základní školu. Odešla jsem ve čtvrté třídě. V první třídě jsem měla hodně dobrou učitelku, ale potom jsem přešla do jiné budovy. Škola měla dvě budovy – první budovu pro 1. + 2. třídu a druhou budovu pro zbytek tříd. Měla jsem špatnou třídní učitelku a moc mi nevyhovovala. Nemohla jsem říkat, co si myslím. Je to pro mě hodně důležité mluvit o vlastních pocitech. Měla jsem s tím občas problémy. Na základní škole se mi nikdy neměnili učitelé, měla jsem pouze třídní učitelku a angličtinářku. S angličtinářkou jsem byla spokojená, ale se třídní učitelkou ne. Stěžovali si na ní i další lidé a poté jí ze školy i vyhodili. Tady je to pro mě mnohem lepší.

Koho napadl přestup na ScioŠkolu? Tebe nebo rodiče?

Napadlo to rodiče. Mám mladšího bratra a ten měl problémy s třídní učitelkou. Jeho problémy byly mnohem větší, než moje. Bratr je dislektik, třída na něho byla hodně rychlá a učitelka nechtěla zpomalit. Například přišel po čtrnácti dnech do školy a v té době se psal test. Bratr nevěděl, že se nějaký test psal, neměl možnost se na něj připravit a dostal pětku, ikdyž na látku chyběl. Rodiče chtěli, aby přešel sem. Tak se mě zeptali, jestli nechci přejít taky. Sama od sebe bych asi nepřešla, ale teď jsem za přechod moc ráda. Nechtěla jsem odejít a samotnou by mě to nenapadlo.

Jaký byl tedy přestup na ScioŠkolu? Bylo to pro Tebe náročné?

Na začátku to bylo hodně chaotické. První rok byl docela šílený a systém na ScioŠkole nebyl přímo zavedený. Nevěděla jsem, co můžu a co nemůžu. Jak jsem byla malá, tak jsem si hodně

věci dělala podle sebe. Byla jsem jedna z těch, kteří školu vzali lépe. Byly tu děti, které měly problém sem zapadnout. Já jsem s tím problém neměla. Spíš mi chyběli bývalí spolužáci - měla jsem tam kamarádku, kterou znám od školky. Jinak si myslím, že jsem zapadla dobře. Nemám problém zapadnout do kolektivu nebo do systému. Ale hodně záleží na tom, jaký člověk je. Nováčci mají náročnou situaci, když přijdou do zaběhlého kolektivu. Můj bratr to měl těžší, má teď i odklad.

A je to tady pro něj lepší? Má zde více času a přizpůsobují se mu více, než na základní škole?

Ano, určitě. Je v péči speciální psycholožky, která se s ním učí a pomáhá mu. Na základní škole tu možnost neměl. Tady se mu hodně věnují a dostává úkoly i domů. Je na tom mnohem lépe, než předtím. Tady má možnost jít svým tempem a nemá jen stres z dohánění třídy.

Máš nějaké kamarády nebo známé, kteří chodí na klasickou školu? Bavíte se spolu o škole? Porovnáváte, co se učíte?

Ano, mám hodně kamarádek z jiných škol. Občas učivo porovnáváme. Záleží na tom, s kým se bavím. Když jsem byla malá, tak jsem moc nepochopila systém ScioŠkoly. Tak jsem říkala kamarádce, že máme hodně svobodnou školu, můžeme dělat co chceme, nemáme učitele, můžeme tykat průvodcům, můžeme používat telefony atd. Kamarádka z toho dostala nějaký dojem a myslí si, že se u nás na škole neučíme. Je těžké jí ten dojem vyvrátit. Teď se koncepce školy vyvinula a je to tu jiné. Tahle kamarádka vždy říká, že se tu nemůžeme naučit to, co v běžné škole. S ostatními kamarádkami jsem se o škole bavila a ty z naší školy nemají první dojem. Chodím na doučování Na Zatlanku, kam chodí ještě jeden kluk, kterému se snažím vysvětlovat, co na ScioŠkole děláme. Je někdy náročné zvládat látku, kterou jsme ještě ani nezačali. Mám pocit, že tady děláme o polovinu věci méně, než děti na klasických školách. Potom je těžké dokázat své schopnosti, kdy umím například mluvit před padesáti lidmi a dokážu vklidu udělat prezentaci. O těchto schopnostech se na klasické škole nemluví, nebo se nerozvíjí. Pro děti na klasické škole je veliký problém stoupnout si před třídu a odpovědět na jednoduché otázky. My jsme tu měly ročníkové práce, které se hodně zúročí.

A nechce se sem přijít podívat ta kamarádka, která má první dojem z Tvého vyprávění?

Jednou přišla, ale to byl pátek a my jsme měli Samorost. Takže to bylo chaotické a ještě to podpořilo její předchozí mínění o škole. Moc to nepomohlo. Ale ona je hodně zatvrzelá, těžko se přesvědčuje.

Bavíte se s rodiči doma o škole? Povídáte si o tom, co bylo ve škole? Ptají se Tě, co konkrétně jsi se naučil/a? Na co se Tě ptají?

Ano, docela hodně. Ptají se mě na různé věci. Rodiče spolužáků se jich ptají na známky, ale moji rodiče se mě ptají, na čem jsem pracovala. Hodně se tam liší otázka. Bavíme se o škole docela hodně, ikdyž také záleží na období. Například se mě ptají, jak dopadly prezentace. Teď se hodně bavíme o přestupu na střední školu, který bude asi náročnější.

A nepřemýšlela jsi o tom, že bys šla na střední ScioŠkolu?

Přemýšlela jsem o tom, dříve jsem na střední ScioŠkolu chtěla jít a doufala jsem, že se otevře. Systém střední ScioŠkoly se mi líbí, ale já bych chtěla na větší školu, kde by bylo více angličtiny. Nechtěla bych až moc velkou školu například s šestistý dětmi, ale na střední ScioŠkole je třicet dětí a to mi přijde málo. Když střední ScioŠkola začínala, tak tam bylo dvanáct lidí i s průvodci. Mám ráda lidi a seznamování, takže z tohoto důvodu bych tam nechtěla jít. Jinak si myslím, že je střední ScioŠkola dobrá pro lidi, kteří mají rádi menší kolektiv. Přijde mi i zajímavý koncept a rozvrh střední ScioŠkoly. Časem se ta škola třeba rozroste.

Příloha č. 22 - Rozhovor s ředitelkou školy Edisona Pavlou Sadilovou

Jaké jsou ve vaší škole prvky svobody?

Edisona není svobodná škola, má pouze prvky svobody. Podle mě se svobodné školství v českých reáliích nedá vytvořit. Leda by stála úplně mimo systém a děti by byly tzv. na domácím vzdělávání. Ale i tak je dvakrát do roka povinná zkouška, na kterou je potřeba děti připravit. Svoboda není ani naším záměrem, my to takhle nemáme. Já to mám tak, že hledám cestu, jak vytvořit prostředí, ve kterém se děti můžou učit tak, aby je to bavilo, protože v tom momentu vím, že mozek dělá úplně jiné věci - učení dosedne na své místo. Nemusím se k tomu potom vracet. Jedná se o vědecký experiment a svoboda do toho patří z toho důvodu, že člověk se vyvinul tak, že ho baví to, co ho zaujme a může být do určité míry jeho. Není tam linka nutnosti a strachu, který produkuje další chemické reakce v mozku. To je to, co tady nechceme. Děti musí přijít do školy do půl deváté a odejít do sedmnácti hodin a mezitím je tolik možností, které se neustále tvarují. Prvky svobody se nám daří zachovávat proto, že neustále zpochybňujeme to, co děláme. Je to náročná cesta. Pak ty pochybnosti skládáme dohromady. Tím, že jsme malá škola, tak si to můžeme dovolit. Letošní Edisona je jiná než loňská a úplně jiná, než předloňská. Zatím to pořád nedosedlo do bodu, že bychom si řekli, že takhle ta škola bude vypadat, že takhle teď pár let budeme fungovat. Loňské téma bylo svoboda a letošní téma jsou pravidla, hranice a určitý druh zpětné vazby, který hledáme. Jednou z cest je formativní hodnocení. I když jsme součástí ZŠ Rakovského, tak tu máme hodně svobody od vedení. Svoboda začíná v nás – nedá se vytvořit uměle tím, že shlédneme film nebo přečteme nějakou knihu. Díky tomu, že máme svobodu od pana ředitele, tak ji můžeme každý zkoumat sám v sobě. Každý máme jiné pojetí svobody. Jsou momenty, kdy máme úplně jiný názor na to, jak bychom situaci řešili. Někdo by to nechal svobodně být, nechal by tu situaci někam doplynout, někdo by do ní vstoupil. V diskuzích ladíme, jak si my budeme svobodně říkat to, co potřebujeme a jak budeme svobodně vyjadřovat to, s čím nesouhlasíme. Dělali jsme komunitní kruhy s Janem Bímem (průvodce, který vede různé kruhy a semináře, pozn. autora), tak abychom dokázali otevřít sami sobě a navzájem před ostatními. Tyhle věci jsou primárně to nejdůležitější. Když se nám to dařilo, tak se nám najednou z toho začalo ukazovat, kolik tu máme nesvobody jen proto, že to tak bylo jednodušší dělat. Nikdo se nad tím nezamyslel. Jsme dál v procesu otevírání se a zkoumání. Vždy je to kombinace svobody, hranic a zodpovědnosti. Děti se zodpovědnost teprve učí, ale učí se jí díky tomu, že mají svobodu. Například, když budu

mít s Tebou konflikt, a budu to potřebovat dál řešit, protože to ve mně nějak zůstalo, a budu už umět komunikovat, přijdu za Tebou a řeknu Ti, že o tom s Tebou potřebuji mluvit. A Ty se můžeš svobodně rozhodnout, že to teď řešit nebudeš. Můžeš říct, že teď to nechceš řešit, protože na to třeba nebudeš připravená a můžeš být plná emocí, což se tady respektuje. Ale musíš říct, kdy to řešit budeš, aby se to vyřešilo. Protože já to potřebuju, Tvoje svoboda jde tuto chvíli stranou. Nemusí to být u mírového stolečku, nemusí to být s dospělým. Loni jsme dávali pevný signál, že ve chvíli konfliktu mají děti jít k mírovému stolečku. Během roku se ukázalo, že děti zvládají řešit konflikty samy, dospělé ani mírový stoleček k tomu nepotřebují. Máme tu dohodnutá pravidla, která vyšla i z dětí, a která byla několikrát přezkoumávána a pojmenovávána. Dětem samotným není dobře, když nemají definovaná pravidla. Přišli s tím, co potřebují a bylo napsáno, že takhle to bude. Svoboda začíná vevnitř, i v dítěti. My se kolikrát nedozvíme, že se něco děje a nedozvíme se to nikdy. Možná by bylo dobré, kdyby tam byl dospělý a pomohl dítěti posunout se dál v řešení. Je třeba dávat si stále zpětnou vazbu, zda je to tak dobře. Loni jsme měli týdenní plány, hodně dětí je chtělo, aby se měli čeho chytit. Dospělí v Edisoně jsme vyhlásili, že si nejsme jisti, jestli týdenní plány splňují svůj účel. Jedná se o stejnou paralelu jako ve sportu. V případě, že člověk cvičí stejně, tak se v určitém momentu přestane vyvíjet, začne ho to třeba i nudit a začne na to nějak reagovat. Pokud to není práce svalů, ale je to mentální práce, tak hlava na to začne reagovat tak, že vypíná. Nebude jí to bavit, nebude mít o to zájem, začne to být donucení. Když jsme měli rozhovory s dětmi v prvním trojročí (na škole Edisona jsou děti v trojročích podle Montessori pedagogiky: tzn. 1.-3. třída dohromady, 4.-6. třída dohromady, 7.-9. třída dohromady, pozn. autora) o týdenních plánech, tak děti říkaly, že to dělají proto, aby vše splnili a měli to co nejdříve za sebou, takže si často vybíraly jednoduchou pomůcku. V tom případě to přestane dávat smysl. Ale v momentě, kdy jsme zavedli týdenní plány, tak to dávalo smysl. Psycholog Dan Ariely zkoumal, jak se lidský mozek chová, když mu dáš na výběr. Když mu dáš na výběr ze dvou věcí, tak je to pro něj přijatelné, ale jakmile jsou tam tři věci, tak už je to obtížné. Mozek dospělého doktora má problém, když si má vybrat ze tří možností. My to ve škole taky vidíme. Tím, že je naše prostředí pestré, tak jsou tu děti, které jsou ztracené. Potřebují se něčeho chytit, takže tuhle funkci týdenní plán měl a pomohl dětem orientovat se v našem prostředí. Často se stávalo, že jak si dítě nedokázalo vybrat, tak si ve výsledku nevybralo nic. To taky nechceme. To, co tady říkáme je, že škola je od toho, aby se tady dítě něco naučilo. Doptáváme se děti, co se dnes naučily, v čem se posunuly, jak sami se sebou dnes naložily, mělo smysl tu dnes být? Svoboda tu není taková, že sem děti přijdou a nemusí tu nic dělat. S dětmi, které tu dlouhodobě nic nedělají, vedeme rozhovory. Hledáme, co je za tím. Někdy jsou to náročné situace jak pro dítě,

tak i pro dospělého. Učíme se trpělivosti a hledání řešení, které někdy potřebuje uzrát. Vedení rozhovorů s dětmi je velmi náročné, protože dítě cítí, že s ním něco je a zároveň chce vyhovět. To se začíná vrstvit a není jednoduché to uhlídat.

Dítě, které přijde z klasické školy, tak potřebuje odpočívat a zpracovat v sobě nápor předešlého systému.

To je samostatná kapitola, kterou jsem taky řešila. Napadalo mě to v souvislosti s tím, co budeme dělat s případnými zájemci o přestup. U každého dítěte to je individuální. Máme děti, které tady rozkvetly, začaly se učit a okamžitě se vnitřně motivovaly. Toto sousloví je pro naši školu velmi klíčové, protože nemůžeme mluvit tzv. do zavřených dveří. To, že se dětem do učení nechce, závisí na rodině i na potenciálu toho dítěte. Rodina je velmi klíčová a hraje důležitou roli v tom, jak se v raném věku zacházelo s poznáváním. Některé děti vlivem následujících faktorů nemají zájem o učení ani po roce.

Když tu takové dítě je, tak se stále něco učí. Třeba se neučí právě to, co je na programu, ale např. si čte knížky nebo hraje hry. Ale stále se něco učí, například sociálním dovednostem.

Některé děti se tu učí, ale ani takhle se to neprojevuje. Vyvinuli jsme a vyvíjíme koncept SEMU: sociálně - emoční učení. To není jen o tom, aby nám tu bylo dobře, ale abychom si uměli poradit s konfliktem, abychom se uměli vyjádřit a omluvit. Některé děti to neumí, neznají, rodina je na to nijak nevybavila. Spoustu věcí mezi dětmi jsme řešili ve velkém kruhu. Pak se ukázalo, že to je dětem vlastně nepříjemné.

Ale zase ta reflexe od ostatních dětí v kruhu dá dětem mnohem jinou zpětnou vazbu, než kterou by dítě dostal od dospělého.

Ano, celá skupina se u toho velmi učí. Takže učitel musí rozlišovat, v jaké fázi má skupinu jako takovou. Co už skupina nese sama o sobě, s čím si dokáže poradit a co je potřeba, abys jí ukázala. Tady nebyla svoboda v tom, jak se omluvíš. To jsme si zreflektovali loni, že omluva často není v pořádku, že je příliš strojená a některé děti by se omlouvaly úplně jinak. Potřebovali jsme je naučit ten proces, tak jsme je učili, aby popsali popisným jazykem, co se stalo, aby předali srdíčko. Aby se podívaly sobě do očí, podaly by si ruku. Potom poprosily druhého, aby se vyjádřil, co by potřeboval. Děti většinou nepotřebují nic víc, než omluvu. A na druhé straně to nešlo, dítě nebylo schopné omluvy. Zůstalo buď v masce, v ironii s úšklebkem, nebo zatuhlo. Ostatní děti mu pomáhaly a říkaly, že to nic není, že má podat ruku, podívat se do očí, a že má

řict omlouvám se. Děti říkaly promiň, ale to je rozkaz. Nemůžeme nikomu nařizovat, aby něco promíjel. Můžeme říct, že já se omlouvám. Vedeme děti k tomu, aby řekli, jak to mají ony. S některými dětmi jsme čekali rok a byl každý týden konflikt mnohokrát, než se to děti naučily. Největší hodnotu pro nás mají změny ve schopnosti socializovat se s ostatními zdravým způsobem. Je důležité se nepotlačovat a nevyvyšovat. Bohužel společnosti i rodiče jsou nastaveni jinak. Mají různé strachy, jestli děti budou umět to, co by měly. I když na naší škole se držíme kurikula, protože musíme i chceme. Když bychom děti pustili po deváté třídě, tak jsou to stále ještě děti, které nejsou připravené na to, aby si poradily s vnějším světem. Něco jiného je, kdyby ze školy odcházely třeba v osmnácti letech. To by byla dlouhá škola, ale tam je učitel zbaven zodpovědnosti, zda je dobře připraví na skutečný svět. Kdežto tady na nás nějaká zodpovědnost leží a zmenšuje nám mantinely svobody. Když vidíme, že dítě je mentálně připravené na to, aby se látku naučilo, tak vpluje do procesu učení. Naším úkolem je vymyslet hodinu tak zajímavou, aby se děti chtěly učit. Člověk, který je nastavený hodně svobodně, může toto chování vnímat jako manipulaci. Teď už se dostáváme do filosofických debat. My chceme děti připravit na to, aby jednou na konci byly schopné vplout do okolního světa. Já vidím hranice jako síto, které má tvar. Děti potřebují tento tvar, aby se v tom dokázaly orientovat. Potřebují mít zvědomělou představu o sobě a zároveň vědět, co potřebují umět a jak to prokážu, abych prošel tam, kam potřebuji. Například když budu dělat přijímací zkoušky na střední školy. Toho učiva není tolik, které musí ukázat. Musí samozřejmě trénovat práci s časem, se zápisem. Protože jak nepíšou písemky, tak na to nejsou zvyklí.

Takže tady nepíšete písemky?

Děti dostanou jednou za čas nějaký test, asi dvakrát do roka. Tady máme kombinaci hodnocení. Děti pracují s pomůckami, dělají projekty, ale zároveň mají i pracovní listy a portfolia. To se už v podstatě podobá testu. Pak jdou portfolia a pracovní listy k revizi průvodce. Ten dítěti někde udělá tečky a dítě se musí zamyslet nad tím, co by mělo opravit. Desetiminutovky, čtvrtletní a pololetní testy tu nemáme. Zvládnutí látky u dítěte poznáváme pomocí pracovních listů. Když máme u nás testy, tak nám je přinesou ze ZŠ Rakovského. Ale už minulý rok jsme se domlouvali na tom, že je to s naším způsobem vzdělávání nekompatibilní. Když nám předloni testy přinesli, tak říkali, že je naše děti musí vyplnit. Některé naše děti dokonce plakaly. Na ZŠ Rakovského museli jít učitelé během psaní testů mimo třídu. U nás to chtěli udělat taky.

Nevyžadují některé děti testy jen proto, že je po nich chce okolí?

Některé děti chtějí testy, protože chtějí vědět, jak na tom jsou. Čím jsou starší, tím více to chtějí. Teď se děti dostanou po zvládnutí učiva tzv. ověřovací pracovní list. Ten je jako doklad i pro průvodce, že dítě látku zvládlo. Tyto pracovní listy se uskladní někde mimo portfolio. Děti chtěly obodovat, body se jim zalíbily. Ale pak se během diskuze ukázalo, že děti, které přišly z klasických škol, nechtěly body. Chtěly je pouze děti, které nikdy bodované nebyly. Ale vůbec to nevnímaly tím způsobem, který má bohužel to dítě, které přišlo z klasické školy. Toho se asi nejde zbavit.

Jak jsou s prvky svobody spokojeni rodiče, děti a učitelé?

Pavla: „Na naší škole si vybíráme děti i rodiče. Jinak by to nešlo a bylo by to hodně nefér i vůči nim, abychom jim neřekli hodně informací o naší škole. Proces je takový, že rodiče přijdou a já je dvě hodiny odrazuji. Říkám jim, že tohle nepůjde, tohle nebude umět, ať sem dítě radši nedávají, že bude drzé, ať si to raději si to rozmyslí. Potom je tu dítě týden na pozorování a celý týden sem chodí i rodiče. Zjistíme, jaký je rodinný systém a pak uděláme to nejlepší rozhodnutí pro všechny zúčastněné. Pro dítě i pro rodiče, nikoho nechceme trápit. Věřím, že naši rodiče jsou spokojeni. Vždycky děláme na konci roku dotazník spokojenosti a máme tady pestrost. Jsou tu rodiče, kteří mají v sobě pohled zaměřený spíše na klasické vyučování, ale někde podprahově vědí, že jejich dítě by se v klasické škole trápilo. Tak to dítě chodí k nám, ale bývá to největší škola pro ně a hodně času pro nás, protože je potřeba je pořád uklidňovat. Je potřeba je opečovávat, protože jim okolí pokládá plno otázek po obsahu vyučování. Babičky nejčastěji testují svá vnoučata v podobném věku. Pro nás je nesmysl začínat v první třídě psát, když děti nejsou uvolněné. Potom se celý proces psaní komplikuje.

Naši rodiče jsou vesměs spokojeni. Objevoval se tu impuls, že máme ve škole málo květín. Takže hodně záleží na rodičích, co je jejich kritérium spokojenosti. Někdo je spokojený s tím, že děti chodí ven. Někdo je nespokojený s tím, že děti musí chodit ven. Takže hledáme cestu, jak chodit ven a nechat svobodu i rodičům. Je to vždy o rozhodování, zda vyhovíme rodiči a necháme nespokojené dítě nebo naopak. Otázka je, jestli máme tady nutit dítě do něčeho, s čím není spokojeno? Je to celoroční rozvoj a zábava.

Jak velký rozdíl je v míře svobody na 1. stupni a na 2. stupni? Na prvním stupni je spíše Montessori a na druhém stupni vzdělávání pomocí digitálních technologií?

Stále se snažíme zlepšovat. Poznatky z knihy Jak se učí živě, jsou už staré. Tím, že přišli noví členové personálu, tak s nimi přišly nové impulzy a jejich jedinečnost. Není to tady tak, že já s Martinou Kaděrovou (spoluzakladatelka Edisony, nositelka SEMU - sociálního a emočního

učení, ředitelka neziskové organizace Via Cordata ops., pozn. autora) něco vymyslíme a ostatní členové týmu to budou dělat. Právě proto jsme si na konci roku tvarovali, co je naše vize, co jsou cíle a jaké jsou předpoklady k tomu, abychom je mohli naplňovat. Velmi jsme se inspirovali ve škole Donum Felix, což je velmi svobodná škola v České republice. Tam si dali s ŠVP velkou práci a dobře tam věci pojmenovali. Rozdíl svobody na 1. a 2. stupni se hodně odlišuje tím, v jaké vývojové fázi se děti nacházejí.

Tady se to ještě docela těžko určuje, protože máte trojročí a v druhém trojročí jsou nejstarší šestáci. Je to pořád jedna skupina dětí, není tu tak markantní přechod z prvního stupně na druhý.

Druhé trojročí je jiné, než to první, věkem a zájmy dětí. Přestup do vyššího trojročí by neměl primárně souviset s věkem, ale s mentální vyspělostí. Loni se nám začaly ozývat starší děti (letošní pátáci a šestáci), že si chtějí přestat tolik hrát. Máme hodně hravou angličtinu a oni chtěly tužku, papír, zapisovat si slovíčka a dělat pracovní listy. Myslím si, že nejpodstatnější prvek svobody v naší škole je, že se tu děti mohou vyjádřit. Zcela svobodně a beze strachu, co z toho bude. Děti takto minulý rok řekli, že nechtějí jednu učitelku na angličtinu. Ta se z toho málem zhroutila, ale potom jsme si sedli a vyjasnili si, o co vlastně jde. Je důležité, aby byli průvodci dostatečně vědomí na to, aby se děti optaly, co potřebují a s čím přicházejí. Průvodci pak děti donutí popisovat problém a komunikovat, tak to děti dokážou říct a vytvarovat. A daná angličtinářka říkala, že takhle má pro děti letošní rok připravený, protože jej takhle žáci chtěli, jen ty hodiny ještě ani nezažily. A děti řekli, že má pravdu a že ještě žádná angličtina nebyla. Tak se omluvili a šli na angličtinu. Učitelka se s tím vnitřně poprala.

Styl učení tu máme jiný. Kdo potřebuje, tak si bude hrát v prvním trojročí, protože vidíme, že není připravený na učení a dokáže se učit třeba jen 10 minut denně. Hledáme cesty a necháme ho, potom se s ním zase zkusíme učit. Nenecháváme děti jen dělat si svoje věci, takovou svobodu tu nemáme. Děti dostávají zpětnou vazbu. S dětmi, které k nám přistoupily a chtějí tu jen odpočívat, i když už uběhl rok, tak už se vážně bavíme o tom, co se děje. Takhle to pro nás není „v pohodě“. Tahle škola je tom, že dospělí tu mají být „v pohodě“.

Když jsme sem dali dětská pravidla a udělali jsme si na to poradu, pojmenovávali jsme věci a tvořili jsme z nich tzv. gró, tak nám z toho vyšlo, že my dospělí máme taky nějaké právo. Naše právo je právo „na ticho a na vlastní prostor“. Teď ho v Edisoně budeme daleko víc zavádět. To koresponduje s tím, že svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého. Když v tom není systém, tak se z toho může velmi rychle stát místo konfliktu. Já tuhle větu mám taky ráda, ale nedokázala jsem ještě najít způsob, jak jí v praxi v naší škole uplatnit. Minulý rok jsme

neměli pravidla, ale jen tři respekty – k sobě, k druhým a k prostředí. Časem do sebe ty respekty dostanou, hodně jim k tomu poslouží nápomocné otázky. Stejně nám z toho však vyplynulo, že některé děti potřebují mít některé věci napsané, hlavně v prvním trojročí. Takže v prvním trojročí je obecně méně svobody, ale zároveň více bezpečného prostoru. Tím, že se některé věci jen řeknou, tak to pro někoho ještě neznamená pravidlo. Věříme, že když pravidla pověsíme, tak se to postupně zvědomí. Možná by bylo ještě lepší pravidla pověsit všude, aby se na ně mohlo jen ukázat. Už to nebude jen mezi dvěma dětmi a nevznikne z toho konflikt, ale jen se odkáže na to, že takhle fungují pravidla Edisony. Nezralost malých dětí potřebuje tuhle berličku.

V druhém trojročí jsou děti schopny reflexe a to je něco, na čem my máme postavené učení. Hodně dětem říkáme, že proces učení je na nich. A to je právě to nejdůležitější učení – aby dokázali jinak, než že my jim vše předložíme. Průvodci kontrolují prezentace, někdy se na ně dívají i rodiče. To je potom dvojí zpětná vazba a někdy není příjemná. Zpětná vazba nemá jen pořád poukazovat na to, co je dobře, ale i na to, že dítě nejde po správné cestě. Říkáme dětem i před rodiči, jak hospodaří s časem. Vidíme, když dítě nedozrálo na to, aby si určité chování zvnitřnilo a zvědomilo. Je velmi těžké neskloznout k rozkazům, které by tomu dítěti pomohly. Pořád se ta cesta hledá a někdy tam ještě není řešení. Doufáme a věříme, že když dítě víckrát zažije důsledek, tak se to zlepší. Někdy je cesta, aby dítě dělalo např. prezentaci samo a také si za výsledek neslo samo zodpovědnost.

Máme zde mnoho dětí, které jsou přemíru zodpovědné. Těmto dětem klasická škola také nesvědčí. Tyto děti chtějí prostředí, ve kterém se mohou učit dál. Tím, že budujeme i virtuální prostředí, tzn. program psaní všemi deseti, koupili jsme licenci na stránky www.umimeto.cz, děti se učí na webu www.khanovaskola.cz. Můžou tyto weby zkoumat a jít dál. Nemají v učení žádné hranice a limity, ale někdo se může ztráct v objemu možností a informací. Máme tu hodnotící listy s názvem Moje učení, kde mají popsané, která témata a znalosti musí za svoje trojročí zvládnout. Někteří mají obavy, zda budou umět vše. Hlavně pro děti z klasických škol je náročné, když nemají učebnice a cvičebnice jako tzv. berličku. Proto jsme letos poprvé dětem dali tuhle strukturu a budeme zkoumat, co to s nimi udělá. Jak moc je bude zajímat dál. Vědí, že můžou přijít, ptát se a dostanou lekci, i když zatím není v plánu. Nebo jí nedostanou, když nezvládnou předchozí učivo, které není možné přeskočit. Musí to dávat logiku.“

Jaké mají děti, rodiče a učitelé povinnosti, které se musí dodržovat?

Děti musí chodit do školy. Rodiče musí dávat dětem jídlo a čisté oblečení. Musí si své děti vyzvednout nejpozději v 17 hodin. Máme ve smlouvě, a je to naše přání, aby rodiče chodili na

rodičovské rozvojové semináře. Aby byli v souladu s naší filosofií a aby si naše představy navzájem neutekly.

Jak to vlastně je s povinností rodiče chodit na tyto semináře a kurzy?

Když se časem ukázalo, že rodina není kompatibilní a škola slouží jako odkladiště, že rodiče jejich potomek příliš nezajímá, tak jsme neprodloužili smlouvu. Rozhodla jsem, že to nebude pokračovat. Řešili jsme, kam půjde dítě. Ale ve chvíli, kdy rodina naslibuje něco, co pak neudělá a nedodrží věci, které by měla, tak to nemá smysl. Někdy nám i odchází rodiče, protože chtějí pro své dítě dril a ten v naší škole není. Faktem je, že tyto děti často nemají zájem o učení, začínají rebelovat, dostávají se do konfliktu, nereagují na opakované výzvy a nemusí jim naše prostředí dělat dobře.

Nechci zde zachránit celý svět, ale vytvořit bezpečné místo. Když se člověk necítí v bezpečí, tak mozek zavírá učící centra a neučí se. Existují vědecké výzkumy, kde se během magnetické rezonance ukazují na mozku procesy učení. Takže Edisona je škola, kde se učíme. Je jedno, jestli se děti učí něco jiného nebo jinak, musí se učit. Je zde čas na rozhovory se žáky, ale není to zadarmo. Bohužel systém není nastavený na to, aby naše škola byla pro každého. Samozřejmě naši rodiče a děti musí být mentálně trochu jináčí, než ti, kteří věří klasickému školství. Také finančně je to velmi nákladná záležitost – je zde hodně peněz v materiálu. Je zde podnětné prostředí, někomu se může zdát, že máme hodně pomůcek, ale děti se v tom vyznají. Starší děti vezmou mladší a společně si hrají. Děti si poradí a najdou se. Nějaké pomůcky tu dva roky leží ladem, až přijde dítě, které s pomůckou začne pracovat. Nikdy není dost pomůcek.

Míváte nějaké shrnutí, co jste se tu naučili?

Ano, shrnutí bývá na konci týdne. Starší děti si je dělají samy ve svých zápisech v druhém trojročí. V prvním trojročí mají děti deníčky, kam si zapisují, co dělali. Někdo si to nepotřebuje zapisovat a někdo zase ano. Někdo si potřebuje odškrtnout úkoly, někdo to pro zvědomení potřebuje. Mozek má rád, když si řekne, co vše za den stihl a tím se pochvává.

Musí být ve škole povinné kruhy? Co se stane, když dítě na kruh nechce přijít?

Je více kruhů – je ranní kruh, kde se uvítáme a řekneme si, co se ten den bude dít. Tam by nikoho nenapadlo, že by tam nebyl. Když jde někdo na záchod, tak se na něj čeká a on běží. Teď k nám přišel kluk, který byl hodně vedený unschoolingově a on se ptal, zda musí na ranním kruhu být. My jsme mu odpověděli, že ano – jsou tam všichni. To dítě mělo blok jít někam s ostatními, aniž by vlastně vědělo proč. Nejspíš to byl nevědomě převzatý myšlenkový proces.

Dnes je velkým trendem, že se rodiče rozvádí. To často komplikuje celou situaci vzdělávání. Některé otce jsme viděli jednou a některé ani jednou. Vazba dítěte na otce chybí. Měli jsme také dítě, které bylo plné emocí a v tu chvíli nemohlo jít na kruh. To dítě nešlo, jinak na ranní kruh chodí všichni. Nemáme vyhlášené, že se na kruh nemusí.

Takže kruh i výuka, kterou má učitel připravenou, jsou povinné složky.

Ano, když se děje výuka, tak nemůže být, že na ní dítě nepůjde. Občas se to sice stalo, ale jen ve výjimečných situacích. Například když mělo těžký den, bylo rozhozené, něco se mu přihodilo. Nebylo by schopno výuky, tak jsme ho nechali, aby si četlo. Je to hodně individuální. Průvodce musí být vědomý, vědomý si situace, vědomý si svých potřeb, vědomý si potřeb dětí. Průvodce musí být velmi inteligentní a musí umět odezírat z obličejů, co děti chtějí a potřebují.

Mohou se v rámci projektu Velká Edisona podílet výuky i rodiče, pokud chtějí? Mohou například vyprávět žákům o svých zaměstnáních a životních zkušenostech.

Samozřejmě. Některé matky vedou družinu, jedna vaří. Některé dospělí jdou s dětmi na program, když máme vzdělávání personálu.

Jsou podle Tebe na Montessori pedagogice nějaké chyby?

Mnoho, jako na všem. Jakmile člověk začne něco popisovat a už se ho nemůže nikdo zeptat, jak to myslel, tak nastávají chyby v interpretaci. Marie Montessori napsala spoustu knih a podle mě nejlepší věcí bylo tvrzení, že se nemáme dívat na ní, ale na dítě. To spoustě realizátorů dnešní Montessori pedagogiky uteklo. Dělá se z toho chvílemi tzv. vojenské cvičení. Moje dcera byla v jedné školce, kde se to tam přesně takhle dělalo. Bylo to čistá Montessori pedagogika a obě dvě jsme se s ní neztotožnily. Dcera si chtěla např. po obědě kreslit, ale neměla tu možnost. Tak jsme se rozhodly, že školku opustí. U nás v Edisoně využíváme Montessori jako připravené prostředí a hodně to takto i rodičům zdůrazňujeme. Nenutíme děti, aby dělaly věci stejným způsobem a šablonovitě. Velkým pozitivem Montessori pedagogiky je její smyslovost, dítě pracuje s jemnou motorikou. V této pedagogice jde i o rozvoj průvodce. Ale někdy je realizace velmi špatná. Některé děti vůbec nechtějí pracovat s Montessori materiály. S tím jsme se museli také popasovat. Některé děti mají například v matematice relativně zralý mozek, i když jsou ještě malé a neprošli si některými pomůckami. Někdy začnou například sčítat pod sebou, protože to pochopili. Někdy je potřeba jít dál, pokud žáci pochopí strukturu. Jít jen Montessori cestou není dobré a my to tady takhle nemáme.

Děláme i Hejného matematiku, od všeho něco. Zároveň to není tak, že by děti museli projít celý učební koncept. Někdy pracují i na iPadech, když některé děti jsou rychlé a potřebují

se nějak zabavit. Velmi doporučuji Hru proti Matějovi, kterou mohou hrát děti i společně a mohou přemýšlet, jak porazit nepřítele. Díky množství prostředí zde máme mnoho možností a individualizaci.

A jak je to s RVP? Dodržujete vše, co by se dodržovat mělo?

RVP je takové zaklínadlo, které očekává výstupy a zajímá ho rozvoj kompetencí. Tam se nikde nepíše, že se musí dělat desetinná čísla v 6. třídě. To si jen vymysleli jiní lidé učebnice a dali do nich obrovské kvantum učiva. Nikdo to nestíhá a všichni si myslí, že to musí dělat. Ale nemusí, to nikdo neříká. Učivo není povinné, pouze slouží k tomu, aby učitel díky němu rozvíjel klíčové kompetence.“

S rozvojem klíčových kompetencí se tady pracuje, že?

Jistě. Naopak RVP vyzývá k tomu, aby učitel učil v celcích a propojovaně, nikoliv odděleně.

Proč tedy nestačí dotace státní dotace a školu musí dotovat rodiče?

Peníze se vybírají na to, že jsou ve třídě dva učitelé, na vybavení třídy. Zažádali jsme si o to, že chceme být soukromou školou. Jen nám to nebylo povoleno. Nejdříve jsme měli jednu třídu pod ZŠ Rakovského a byli jsme dohodnutí s panem ředitelem, že když získáme peníze na rekonstrukci, tak tu můžeme samostatně fungovat. Ale tím, že nás MŠMT neschválilo, z důvodu nenaplněné kapacity jiných škol. V tu chvíli jsme mohli buď zaniknout, nebo zůstat pod ZŠ Rakovského. Uvidíme, co bude dál. Ale naše tendence je osamostatnit se.

Ale pro rodiče často není jednoduché platit vysoké školné. Co když na školné rodiče prostě nemají?

Všichni rodiče nechtějí dát dítě do soukromé nebo alternativní školy. Každá takováto škola vybírá prostředky na vybavenost učeben. Na klasických školách není tolik prostředků, aby třídy byly skvěle vybavené. I když by se nezměnil systém výuky. Když se budeme bavit o hodnocení, způsobu výuky, připravenosti prostředí, kolik dospělých je ve výuce, to je to důležité. Ve Finsku je 5-6 dětí na jednoho dospělého díky tomu, že Finsko sponzoruje školství. Tam chtěli politici změnu, nikoho se neptali, provedli změnu a tu následně voličům vysvětlili a všichni byli spokojení. Základem však je výuka na vysokých školách, aby se studenti nepřipravovali jen do klasických škol. To je velmi náročné změnit a otázkou je, kde začít. Je to tzv. začarovaný kruh. My to třeba máme tak, že máme sociální stipendia. V rámci komunity se staráme o to, abychom tady měli děti, které by tu jinak nemohly být z finančních důvodů. Tyto děti platí méně peněz. Jedná se o víc rodin a u každé rodiny je jinak velký příspěvek. S rodiči jsme domluvení na

protislužbě, např. na společném úklidu. Rodiče, kteří mají více peněz ví, že do jisté míry dotují jinou rodinu. Nic jiného v tuto chvíli nevymyslíme, ostatní řešení jsou mimo naši moc. Když jsme jeli na začátku roku na adaptační kurz a začaly kroužky, tak jsme některým rodinám odložili platby. Řekli jsme jim, že až budou mít, tak zaplatí.

Jak si myslíš, že je kompatibilní svobodný přístup v klasické škole?

Do jisté míry se to dá udělat, ale záleží na jaké škole. Záleží například i na tom, jestli mohou učitelé tisknout barevně nebo laminovat – to jsou všechno peníze. Existuje směr Začít spolu, který se snaží o určitou diferenciaci a individualizaci. Mají například vytvořená hnízda z lavic. Myslím si, že je mnoho učitelů ve státních školách, kteří se snaží učit jinak. I s tím málem, které mají k dispozici. My tady máme podnětnější prostředí, ale něco to stojí. Bohužel svět je založený na penězích.

Máte ve škole parlament?

Nemáme, protože bychom na něj potřebovali více dětí staršího věku. Děti v druhém trojročí jsou už schopnější rozhodovat o důležitých věcech. Když jsme měli první trojročí, tak jsme jim daly peníze k dispozici na Edisona Café (projekt, který spojuje školu a rodiče pozn. autora). Děti si otevrou kavárnu, udělají program, připraví kávu, rodiče dostanou kvíz. Celá kavárna je ve stylu první republiky a rodiče v kvízu odpovídají, co vědí o první republice. Byla to hezká odpolední akce, při níž děti vybrali peníze, oddělily náklady z tržby a zůstal zisk, s kterým si museli nějak poradit. Takhle to děláme každý rok a peníze se potom dají např. do psího útulku nebo do stromu splněných přání na Vánoce. Takže nějaké prostředky děti k dispozici mají, ale musí si je vydělat samy. Zkoušela jsem založit školskou radu loni, ale ještě jsme tam nedozráli. Je důležité, že když něco potřebujeme, tak nám rodiče pomůžou. V prostorách školy byly dílny a taneční sál, vypadalo to tu hrozně. Měli jsme jedinou místnost, kam jsme nesli želvu. To byla doba, kdy měla Edisona 18 dětí, bylo to v červnu 2018. Město nám dalo 500 000Kč a rodiče nám dali 300 000Kč. K tomu jsme ještě zadlužili neziskovou organizaci (Via Cordata, pozn. autora), protože rekonstrukce stála daleko více peněz. Potom jsme peníze vraceli ze školného, i když jsme si ještě na provoz museli půjčit, abychom zaplatili všechny pedagogy. Dnes tu máme v malé třídě 26 dětí a tam nemůže být jeden učitel. V některých školách mají učitele a asistenta, ale záleží, jakou má úroveň. My jsme dražší, ale rozhodli jsme se, že půjdeme touto cestou.

Příloha č. 23 - Zpětná vazba rodičů školy Edisona

Shrnutí zpětné vazby od rodičů na školní rok 2018/2019

Výsledky spokojenosti rodičů (odpovídalo 24 rodičů)

Otázky	Naprosto spokojeni	Velmi spokojeni	Spokojeni	Spíše nespokojeni	Nevím, nemohu posoudit	Otevřená odpověď
Jak jste spokojeni s komunikací vedení Edisony (Pavla a Martina) s Vámi jako rodiči?	12	11	2	-	-	Kdykoliv se můžeme otevřeně bavit o aktuálních tématech.

Jak jste spokojeni s komunikací učitelů s Vámi jako rodiči?	6	14	3	-	-	Vnímám otevřenou komunikaci. Některé informace ale chodily na poslední chvíli až pozdě (zvláště ke konci roku).
Jak jste spokojeni se znalostmi a dovednostmi Vašeho dítěte?	1	11	7	-	3	Oceňuji, že na dítě není vyvíjen tlak a může se učit podle svého tempa.
Jak jste spokojeni s úrovní vzdělávání anglického jazyka u Vašeho dítěte?	1	4	11	2	4	-
Jak jste spokojeni s kvalitou a četností výuky mimo budovu? Exkurze, les, výstavy, divadlo atd.	15	4	2	-	1	-
Otázky	Naprosto spokojeni	Velmi spokojeni	Spokojeni	Spíše nespokojeni	Nevím, nemohu posoudit	Otevřená odpověď
Jak jste spokojeni se zájmovými kroužky v Edisoně - Kutil, AJ, hudební nástroje...	1	6	7	-	7	Nemůžeme hodnotit pro krátkou dobu účasti dcery na vyučování. Akce, kterých jsme se spolu zúčastnili hodnotíme velmi pozitivně.
Jak jste CELKOVĚ spokojen(a) s KVALITOU PROGRAMU V ČASE VYUČOVÁNÍ v Edisoně? Tedy do 14:30?	4	11	5	-	2	Oceňuji pokusy, spoustu pomůcek, pracování na projektech, navýšila bych čas strávený venku v lese, učení v přírodě.

PROSTŘEDÍ: Prosím uveďte, co se Vám na prostředí Edisony líbí, či co bychom mohli vylepšit.						
Prosím uveďte, co se Vám v oblasti programu Edisony v čase vyučování (od 8:30 do 14:30) líbí či co bychom mohli vylepšit.	-	-	-	-	-	Pokud jsou děti unavené mohou si dát pauzu. To velmi oceňujeme, děti pak nejsou ve stresu a vyčerpané.
PROSTŘEDÍ: Prosím uveďte, co se Vám na prostředí Edisony líbí, či co bychom mohli vylepšit.	-	-	-	-	-	Líbí se mi vytvoření bezpečného a kreativního prostoru pro děti, workshopy pro rodiče
Otázky	Naprostě spokojeni	Velmi spokojeni	Spokojeni	Spíše nespokojeni	Nevím, nemohu posoudit	Otevřená odpověď
PROGRAM PRO RODIČE: Jaká témata seminářů a workshopů určených pro rodiče by Vás zajímala?	-	-	-	-	-	Bylo by skvěle uspořádat zase nějaké večerní mužské povídání s Janem Bímem. Povídání o přechodových rituálech bylo super.
CELKOVÝ DOJEM: Jak jste CELKOVĚ spokojen(a) s NABÍDKOU A SLUŽBAMI Edisony?	6	12	4	-	1	-
Když se řekne Edisona, co se Vám vybaví v mysli či v srdci? Budeme rádi	-	-	-	-	-	Tatínek/mysl: ženské bláznivé, tatínek/srdce: vážně dost dobrý!

za sdílení myšlenek a pocitů.						Maminka/mysl: škola, do které se Natálka těší stejně jako na prázdniny, maminka/srdce: parta nadšenců, kteří tvoří srdcem
Doporučil(a) byste Edisonu svým známým a přátelům?	Rozhodně ano 17	Spíše ano 6	-	-	-	-
Prostor pro jakékoliv komentáře či náměty, které byste nám chtěli sdělit.	-	-	-	-	-	Děti se v rámci výuky a volného času pohybují ve virtuálním prostoru. Možná by bylo vhodné téma bezpečného chování na internetu.